

UČITELJSKA ŠKOLA U ČAKOVCU OD ŠK. G. 1945./46. DO 1949./50.

TEACHER'S SCHOOL IN ČAKOVEC FROM THE SCHOOL YEAR 1945/46 TO 1949/50

Krunoslav MIKULAN

Učiteljski fakultet u Zagrebu

krunoslav.mikulan@gmail.com

Received/Primljeno: 6. 3. 2024.

Accepted/Prihvaćeno: 19. 11. 2024.

Original scientific paper/Izvorni znanstveni rad

UDK / UDC: 377.8(497.524Čakovec)"1945/1950"(091)
94(497.524Čakovec)"1945/1950"

SAŽETAK

Članak prikazuje povijest i djelovanje Učiteljske škole u Čakovcu u razdoblju od školske godine 1945./46. do 1949./50., i to na temelju usporedbe zapisa iz tzv. Spomenice Učiteljske škole u Čakovcu (zbirke rukopisnih i strojopisnih zapisa, te fotografija i izrezaka iz novina) i članaka objavljenih u istom razdoblju u tjedniku Varaždinske vijesti. Izvori su nepotpuni i ponekad šturi te je teško stvoriti potpunu sliku o djelovanju škole, ali su ipak vrlo važni za shvaćanje položaja i uloge škole u prvim godinama postojanja socijalističke Jugoslavije, kao ustanove čija je temeljna zadaća bila da obrazuje osnovnoškolske nastavnike (od 1. do 4. razreda pučkih škola) u socijalističkom duhu. Razvidna je izrazita politička indoktrinacija učenika, i to kroz nastavni plan, djelovanje političkih organizacija u školi, organiziranje priredaba u čast komunističkih prvaka, organiziranje sportskih natjecanja te formiranje omladinskih radnih brigada koje su djelovale u raznim krajevima države.

Ključne riječi: Učiteljska škola u Čakovcu 1945.-1950., tjednik Varaždinske vijesti, Spomenica Učiteljske škole u Čakovcu

Keywords: Teacher's School in Čakovec 1945-1950, Varaždinske vijesti weekly, Memorial of the Teacher's School in Čakovec

1. UVOD

Učiteljska škola u Čakovcu počela je s radom 20. rujna 1879. godine u prostorima palače Staroga grada u Čakovcu. Škola je, budući da se Međimurje nalazilo u sastavu Mađarske, djelovala kao državna mađarska ustanova, s mađarskim jezikom kao službenim, a Mađarsko kraljevsko ministarstvo bogoslovlja i nastave postavilo je sve nastavnike. Godine 1888. izgrađena je nova zgrada škole u kojoj je nastava započela 3. travnja 1889. godine.

Dvadeset i četvrtoga prosinca 1918. godine vojska Narodnog vijeća iz Zagreba ušla je u Međimurje te je na velikoj narodnoj skupštini, održanoj u Čakovcu 9. siječnja 1919. godine, donijeta rezolucija o pristupanju Međimurja Kraljevini SHS.¹ Ubrzo nakon toga, u prvoj polovici veljače 1919. godine,

¹ Više o situaciji u Međimurju nakon Prvog svjetskog rata te o prvim danima ustroja Učiteljske škole u Čakovcu vidi u: Krunoslav MIKULAN, *Godišnja izvješća Učiteljske škole u Čakovcu 1919.-1940.* Zagreb-Čakovec: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2019.; više o djelovanju škole u razdoblju između dva svjetska rata vidi u: Magdalena VRBANEĆ, *Obrazovanje učitelja u Čakovcu: povijesni, socijalni i pedagoški aspekti. Analiza povijest odgoja* 10, str. 17-56, Zagreb, 2011. i: Magdalena VRBANEĆ, *Ideološki okvir djelovanja Učiteljske škole u Čakovcu u razdoblju Kraljevine SHS/Jugoslavije*, u: V. LEGAC i K. MIKULAN (ur.): *100/140 – 100*

Odio za bogoštovlje i nastavu Kraljevske hrvatsko-slavonske zemaljske vlade imenovao je dr. Sigismunda Čajkovca, dotadašnjega profesora Kraljevske zagrebačke muške učiteljske škole, ravnateljem Kraljevske muške učiteljske škole i vježbaonice u Čakovcu. Dr. Čajkovac je 22. veljače zapisnički preuzeo školu od bivšega mađarskog ravnatelja K. Zrinyija. Tijekom sljedeća dva mjeseca škola je preuređena i obnovljena te je 24. travnja iz Zagreba upućena skupina od 48 đaka koji su smješteni u internatu škole i sljedeći dan, 25. travnja 1919. godine, nakon 40 godina postojanja škole započela je nastava na hrvatskom jeziku.

Ravnatelj Čajkovac ostao je na svojoj dužnosti samo do 7. lipnja 1919., a tada ga je zamijenio Pavao Lesjak. Dvanaestoga ožujka 1926. na dužnost dolazi novi ravnatelj, dr. Ante Cividini, a njega pak odredbom od 11. siječnja 1931. zamjenjuje Dušan Temerinac (nastupio na službu 26. ožujka 1931.)² Dr. Cividini premješten je u Prosvjetno odjeljenje Kraljevske banske uprave Savske banovine u Zagrebu. Dana 10. veljače 1940. upravu škole preuzeo je Herman Vidaković. Nakon primopredaje, D. Temerinac bio je razriješen dužnosti 27. veljače 1940. te premješten u Učiteljsku školu u Pakracu.³

Šesnaestoga travnja 1941. godine mađarska vojska ulazi u Čakovec te se nešto kasnije Međimurje uključuje u upravni okvir Horthyjeve Mađarske. Rad hrvatske Učiteljske škole u Čakovcu obnovljen je u lipnju 1945. godine, nakon uspostave Federalne Države Hrvatske u okviru Demokratske Federativne Jugoslavije.

U nedostatku, odnosno nedostupnosti izvornog arhivskog gradiva, povijesni razvoj škole možemo slijediti kroz redovita godišnja izvješća koja su škole od sredine 19. stoljeća prilično redovito tiskale na kraju svake školske godine te kroz članke u lokalnom tisku. U razdoblju do 1918. godine objavljeno je 25 svezaka godišnjih izvješća na mađarskom jeziku,⁴ od 1918. do 1941. objavljeno je 13 godišnjih izvješća⁵ na hrvatskom jeziku (poneki prilozi bili su na srpskom), a od 1941. do 1945. tri godišnja izvješća na mađarskom jeziku.⁶

Nakon 2. svjetskog rata izvješća je zamijenila priručna *Spomenica Državne učiteljske škole u Čakovcu*, kožom opšivena bilježnica velikoga formata u koju su se upisivali razni podaci o radu škole, donekle slično kao u nekadašnjim školskim godišnjim izvješćima.⁷ Na ukrašenim koricama je zlatom u dva reda utisnut naslov »SPOMENICA Drž. Učiteljske škole u Čakovcu«, te dodatni zlatni ukras ispod naslova. Budući da je službeni naziv škole nakon 2. svjetskog rata glasio »Učiteljska škola u Čakovcu« (bez pridjeva »državna«), može se pretpostaviti da je bilježnica nabavljena u prijeratnom razdoblju jer je sve do 1939. službeni naziv glasio »Državna učiteljska škola u Čakovcu«. U daljem tekstu koristit ćemo skraćeni naslov: *Spomenica*.

Spomenica sadrži sljedeće dijelove:

A) Uvodni zapis (rukopisom) bez posebnoga naslova – 6 stranica (1-6), s time da je na str. 3-5 zalijepljeno šest originalnih fotografija;

B) Zapise o radu škole po školskim godinama, otiptkane pisačim strojem ili pisane rukom (tzv. ljetopise); (v. Tablicu 1)

godina nastave na hrvatskom jeziku i 140 godina postojanja Učiteljske škole u Čakovcu, Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2019.

² *Državna učiteljska škola u Čakovcu. Godišnji izvještaj za 1930./31. školsku godinu*, Čakovec, 1931., str. 3-9. (Izvještaji su povremeno mijenjali naziv pa ih dalje skraćeno navodimo kao *Izvještaj*. Potpuni nazivi navedeni su u Literaturi na kraju rada.)

³ *Izvještaj 1940.*, str. 13

⁴ Klára GRÁBERNÉ BŐSZE i Károly LÉCES, *A magyarországi iskolai értesítők bibliográfiája 1850/51 - 1948/49. 1. kötet (Abaújszántó-Csurgó). A magyar neveléstörténet forrásai VIII.* Budapest: Országos pedagógiai könyvtár és múzeum, 1996., str. 454-457. Jedan od mađarskih ravnatelja škole, József Margitai, objavio je i posebnu *Povijest mađarske kraljevske državne učiteljske škole u Čakovcu i opis njenog današnjeg stanja (A csáktornyai magy. kir. állami tanítóképző-intézet története és jelen állapotának ismertetése*, Nagykanizsa, 1896).

⁵ MIKULAN, n. dj.

⁶ Klára GRÁBERNÉ BŐSZE i Károly LÉCES, n. dj., str. 457

⁷ *Spomenica* se čuva u arhivu Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Odsjeku u Čakovcu.

Tablica 1: Struktura zapisa (rukom ili pisaćim strojem) u Spomenici Učiteljske škole u Čakovcu 1945.-1956.

Školska godina	Broj stranica	Broj natuknica
1945./46.	8 (otipkanih pisaćim strojem) (7.-14.) te prilozi (15.-17.)	105 (bez poglavlja)
1946./47.	4 (otipkane pisaćim strojem) (18.-21.)	113 (bez poglavlja)
1947./48.	8 stranica + naslovnica (23.-39.)	62
1948./49.	4 stranice + naslovnica (41.-49.)	49
1949./50.	5 stranica + naslovnica (51.-61.)	71
1950./51.	2 stranice + naslovnica (63.-67.)	29
1951./52.	2 stranice + naslovnica (69.-73.)	24
1952./53.	4 stranice + naslovnica (75.-83.)	54
1953./54.	4 stranice + naslovnica (85.-93.)	34
1954./55.	5 stranica + naslovnica (95.-105.)	59
1955./56.	4 stranice + naslovnica (107.-115.)	83

C) Bilješku o numeriranju (na 116. stranici).⁸

Zapise ćemo usporediti s člancima koji su objavljeni u *Varaždinskim vijestima* u razdoblju od 1945. do 30. 8. 1950. godine; ovaj je tjednik objavljivao vijesti kako s područja Varaždina, tako i s područja Međimurja. Godine 1952. u Čakovcu je utemeljen tjednik *Međimurje* te broj članaka o Učiteljskoj školi u *Varaždinskim vijestima* znatno opada.

2. UVODNI ZAPIS (BEZ NASLOVA) U SPOMENICI

Uvodni zapis u *Spomenici* Učiteljske škole ima šest stranica (označenih u kutovima, rukom, olovkom, brojkama od 1 do 6), uz šest fotografija zalijepljenih na stranice 3 – 5. Zapis je pisan crnom tintom, osim posljednje trećine 6. stranice koja je naknadno napisana, plavom tintom.

Uvodni zapis na svojoj prvoj stranici, očekivano, likuje nad porazom mađarske vojske:⁹

»Odoše krvnici našega naroda da se više nikada ne povrate. Odoše oni, koji nas htjedoše uništiti ne samo materijalno, nego i moralno. Otidoše zauvijek oni, koji su iz našeg dragog hrvatskog Međimurja i 100% čisto hrvatskog stanovništva htjeli stvoriti neki novi rod s posebnim ,megjimurskim jez.' i narodnošću.

»Nakon četiri godine tlačenja, batinanja u podrumima naše preparandije i starog grada, logora i strijeljanja naših najboljih sinova, osjećaju se u Međimurju još jače plodovi N.O.B.-e i svijest našega naroda, da je Međimurje hrvatsko i Međimurci – Hrvati, kako su to oduvijek bili.

»I naša draga preparandija u kojoj su kroz pune četiri godine odjekivala kopita tuđina-okupatora, koja kroz sve to vrijeme nije bila rasadište kulture i prosvjete u duhu slobode i napretka, nego krutog i mračnog fašizma – danas u zajednici sa svima nama kliče sretna i oslobođena dičnoj Savezničkoj vojsci i Jugoslavenskoj armiji...«

⁸ Na 116. stranici Spomenice olovkom su zapisane dvije primjedbe: »Ispred prve stranice nedostaje čitav arak.« i »Paginacija olovkom 21. 4. 1999.«. Ispod zabilješki nalazi se nečitak potpis. Na arku koji nedostaje možda su se nalazili zapisi ili bilješke iz predratnog razdoblja; naime, službeni naziv škole tada je bio Državna učiteljska škola u Čakovcu (upravo tako piše na koricama *Spomenice*), a u poslijeratnom razdoblju Učiteljska škola u Čakovcu.

⁹ *Spomenica Državne učiteljske škole u Čakovcu* (dalje: *Spomenica*), str. 1. Tekst je pisan crnom tintom, a možemo pretpostaviti da ga je pisala privremena upraviteljica Marija Strbad. Ovaj se rad nastavlja na i proširuje članak Učiteljska škola u Čakovcu u svjetlu Spomenice (knjige ljetopisa) 1945.-1956. *Hrvatski sjever*, XIV, 53, str. 41-68

Tablica 2: Popis spominjanja Učiteljske škole u Čakovcu u tjedniku Varaždinske vijesti 1945.-1950.

Godište	Varaždinske vijesti
1945	9
1946	7
1947	0
1948	3
1949	4
1950	2

U nastavku rukopisa navodi se da je Marija Strbad dana 14. lipnja 1945. godine primila dužnost privremenog upravitelja te da su škola i internat potpuno opljačkani jer je u njima 1944. i 1945. godine boravila vojska.¹⁰ U podrumu »nalazile su se čitave hrpe perja, papira, slame, krvavih pivoja, glava razne peradi, zečjih kožica, a i za dvojica kola ljudskih kostiju«. ¹¹ Uništene su bile orgulje, harmonij i četiri glasovira te sav ostali školski inventar u kabinetima i učionicama.¹²

M. Strbad najprije se za pomoć obratila mjesnome šefu OZN-e,¹³ »drugu Šlibaru«, koji joj je za ispomoć dodijelio 10-15 političkih zatvorenika koji su radili na čišćenju i uređivanju prostorija i okoliša.¹⁴ Prvi učitelj, Andrija Strbad (suprug privremene upraviteljice), postavljen je sredinom srpnja.¹⁵

Dana 3. kolovoza 1945. godine s radom je počeo tečaj za polaznike mađarskih škola i trajao je do 25. kolovoza iste godine. Predavanja su se održavala iz samo tri predmeta: hrvatskog jezika s književnošću, zemljopisa Jugoslavije i povijesti (nacionalne i Narodno-oslobodilačkog pokreta). Budući da novi nastavnici još nisu bili postavljeni, u ispomoć su priskočili nastavnici Niže realne gimnazije u Čakovcu:

- za hrvatski jezik: nastavnice Branilović, Martinić Anica i Lukačić Dragica;
- za povijest: Miloš Anica;
- za povijest NOP-a: Pongrac Viktor.¹⁶

Upraviteljica Strbad predavala je povijest i zemljopis, a Andrija Strbad zemljopis. Čini se da je postavljena jedna nova nastavnica, Božena Ježek, koja je vodila pjevački zbor i organizirala svečanu priredbu u korist internata.¹⁷

Tečaj je pohađalo 57 učenika i učenica bivše mađarske Učiteljske škole te viših razreda gimnazije i trgovačke akademije. Tečaj je završen priredbom, i na sljedeće tri stranice zalijepljeno je šest fotografija koje prikazuju tečajce kako u narodnim nošnjama izvode narodne plesove.¹⁸

Dana 29. kolovoza 1945. radovi na obnovi škole i muškog dijela internata uglavnom su završeni. Za gospodarstvo je nabavljeno osam svinja (dviije je darovao Gradski narodni odbor Čakovec) i 25 angorskih zečeva. Kako bi se osposobio i ženski dio internata, škola je 16. rujna kod Prosvjetnog odjela Okružnog narodnog odbora Varaždin podigla zajam od 30.000 dinara.¹⁹

Naknadno je u nastavku, na posljednjoj trećini šeste stranice, plavom tintom, istim rukopisom, dodana informacija da je 10. listopada 1945. godine Čakovec i Učiteljsku školu posjetio ministar prosvjete Ante Vrkljan te da je to prva posjeta takvoga ranga. U Domu kulture održana je svečana akademija u ministrovu čast, u kojoj su sudjelovali učenici i učenice svih čakovečkih škola.²⁰

3. LJETOPISI U SPOMENICI

U prve dvije školske godine, zapisi su sastavljeni po uzoru na izvješća koja su se redovito objavljivala prije 2. svjetskog rata, ali su se sada nazivali ljetopisima. *Ljetopis Učiteljske škole i vježbaonice* za školsku godinu 1945./46. sastojao se od 8 stranica otipkanih pisačim strojem (str. 7.-14.), isječaka iz novina pod naslovom »Učiteljska škola u Čakovcu ponovno je žarište hrvatske kulture u Međimurju« (rukom dopisani nadnevak 1. XII 1945.)²¹ i »Uspjela priredba čakovečkih preparandista u Prelogu« (str.

¹⁰ Nešto kasnije pojašnjava se da je tamo sjedište imala mađarska žandarmerija, a kasnije bugarska vojska (koja je organizirala svoju bolnicu), i to sve do lipnja 1945.

¹¹ *Spomenica*, str. 2

¹² Isto.

¹³ OZN, odnosno Odjeljenje za zaštitu naroda, bila je tajna policija utemeljena u okviru Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije 13. svibnja 1944. godine.

¹⁴ Isto.

¹⁵ Isto.

¹⁶ *Spomenica*, str. 3 i 7

¹⁷ Isto.

¹⁸ *Spomenica*, str. 3-5

¹⁹ *Spomenica*, str. 6

²⁰ Isto.

²¹ Članak je objavljen u *Varaždinskim vijestima*, br. 29, 1. prosinca 1945, str. 3

15)²², isječka iz novina pod naslovom »Sabirna akcija u Međimurju za školovanje siromašnih studenata«²³ i tri originalne fotografije (str. 16), isječka iz novina »Završetak učiteljske škole u Čakovcu u kojoj su đaci postigli prosječnu ocjenu 3,54«²⁴ (str. 17, pri dnu stranice djelomično izbrisani potpis direktora Nikole Pavića, rukom pisani inicijali »S.F. – S.N.« i »škol. god. 1945/46.«).

Prvi se ljetopis sastojao od više poglavlja, pri čemu početna nisu bila imenovana (te ih u popisu provizorno imenujemo i stavljamo u zagradu):

1. (Uvod)
2. (Rad škole po datumima)
3. (Priredbe u školi i izvan nje)
4. Nastavnički zbor u 1945./46.
5. Podvornici
6. Dopusti i bolovanja
7. Zbirke i biblioteke
8. Stanje fondova
 - Fond za knjižnicu
 - Zdravstveni fond
9. Ispiti u toku školske godine
 - a) Ispiti iz nacionalne grupe predmeta
 - b) Položili dopunski ispit razlike prelaznici iz gimnazije s popreč. uspjehom
10. Omladinske organizacije
 - 10.1. NSO i Pioniri
 - a) Učiteljska škola
 - b) Vježbaonica
 - 10.2. Crveni križ
 - a) Učiteljska škola
 - b) Vježbaonica
 - 10.3. Đački kružoci i seminari
 - 10.4. Fiskulturni aktiv
11. Nastavnici i namještenici Učit. škole i vježbaonice, rad u organizacijama
12. Zdravstveno stanje učenika i nastavnika
13. Pismene radnje iz hrvatskoga ili srpskoga jezika
14. Završni (niži tečajni) ispi u ljetnom roku 1946.
14. Učiteljski diplomski ispit u ljetnom roku 1946.
15. Početak školske godine 1946./47.

Ljetopis Učiteljske škole i vježbaonice za školsku godinu 1946./47. sastoji se od četiri gusto tipkane stranice (plavom tintom), a informacije koje donosi su šturije nego prethodne godine. Poglavlja su bila sljedeća:

1. (Uvod)
2. Školska godina 1945-1947
3. Nastavnički zbor u školskoj godini 1946/47
4. Promjene u nastavničkom zboru tokom škol. God. 1946/47
 - 4.1. Postavljeni
 - 4.2. Premješteni
 - 4.3. Unapređenja

²² Članak je objavljen u *Varaždinskim vijestima*, br. 45, 28. ožujka 1946., str. 2

²³ Članak je objavljen u *Varaždinskim vijestima*, br. 45, 28. ožujka 1946., str. 5

²⁴ Članak je objavljen u *Varaždinskim vijestima*, br. 64, 8. kolovoza 1946., str. 4

Ostali ljetopisi bili su pisani rukom, za školsku godinu 1947./48. crnom i crvenom (datumi) tintom, a za ostale godine plavom i crvenom (datumi) tintom. Ti su ljetopisi sadržavali isključivo kronološke zapise o radu škole, bez dotadašnjih poglavlja o organizaciji škole, broju učenika, rezultatima ispita, ili stanju nastavničkog kadra.

4. ŠKOLSKA GODINA 1945. – 1946.

Kronološki gledano, članci u *Varaždinskim vijestima* počeli su se objavljivati prije nego što su nastali rukopisni i strojopisni zapisi u *Spomenici*, te stoga započinjemo s novinskim izvješćima. *Varaždinske vijesti* objavile su prvu, i to usputnu, vijest o Učiteljskoj školi u br. 9 (14. 7. 1945.), u okviru članka naslovljenog »Obnova školstva u okrugu Varaždin«. Nakon opisa lošeg stanja u školstvu, nepotpisani autor navodi: »Učiteljska škola u Čakovcu nije otvorena jer su mađarski profesori i đaci pobjegli, a naših još nema.« Općenito se navodi da je postojeći učiteljski i nastavnički kadar osposobljen za »zvanje narodnih prosvjetitelja na učiteljskim konferencijama i političko-idejnim kursovima«, gdje su se upoznali s narodno-oslobodilačkim pokretom, organizacijom narodne vlasti, itd. Održana su četiri petodnevna kursa u Čakovcu, Varaždinu, Trakošćanu i Hrašćini i dvije jednodnevne konferencije u Ludbregu i Pregradi. Članak dalje objašnjava da je do nedostatka učitelja došlo jer su oni u velikom broju pristupili narodno-oslobodilačkoj borbi, pa su ili poginuli ili se još nalaze na raznim položajima u okviru nove vlasti, a da su još tijekom rata organizirani kursovi na slobodnoj teritoriji na kojoj su se mlađi partizani osposobili za obavljanje učiteljskoga poziva (ti su kursovi trajali 5 – 6 mjeseci). Od navedenih učitelja-kursista u Međimurju ih je na službi bilo pedesetak.²⁵

Druga novinska vijest povezana s Učiteljskom školom objavljena je 4. kolovoza 1945., ali sada se radilo o presudi suda za zaštitu nacionalne časti. Naime, učitelj Ivan Krist »kriv je što je za vrijeme mađarske okupacije Međimurja služio kao učitelj iznakaženog hrvatskog jezika, t. zv. međimurskog jezika na učiteljskoj i trgovačkoj školi u Čakovcu«, i što je »za vrijeme okupacije sastavio gramatiku t. zv. ,međimurskog jezika'. Osuđen je na trajan gubitak nacionalne časti, prisilan rad u trajanju od (nečitko, op. a.) godina i konfiskaciju 6 rali zemlje u Martinuševcu.²⁶

Već u sljedećem broju, 12. 8. 1945., objavljen je poziv za pružanje pomoći internatu Učiteljske škole. Objašnjeno je da su škola »koja je kroz 25 godina postojanja dala hrvatskom narodu velik broj dobrih narodnih učitelja« i internat teško stradali u ratu: »Teško je stradala knjižnica, zbirka učila, a naročito ekonomija, koja je sasvim opustošena. Da bi se omogućilo učenicima i učenicama te škole, sinovima i kćerima našeg Zagorja i Međimurja, školovanje u Čakovcu, a usput i korištenje đачkim inventarom, koji je uništen, trebalo bi za školsko gospodarstvo nabaviti 1-2 praseta ili krmače. Svi oni, koji bi bili voljni besplatno ili uz pogodovnu cijenu ustupiti školi prasad neka se obrate izravno na Učiteljsku školu u Čakovcu.«²⁷

Devetoga rujna 1945. godine objavljena je vijest o otvaranju učiteljskih tečajeva pri Učiteljskoj školi u Čakovcu, i to za mlade »kojoj su ekonomske i ratne prilike onemogućile redovni polazak srednje škole pa su godinama prešli doba za redovne učenike srednje škole«. Predviđeno je otvaranje dvaju tečajeva:

»1. Pripravni tečaj za kandidate od 14. do 17. godine života, koji nemaju potpunu srednju školu ili nemaju nijedan razred srednje škole, ali su s uspjehom svršili osnovnu školu. Tečaj će trajati jednu školsku godinu, a kandidati, koji ga s uspjehom svrše, moći će se dalje upisivati kao redovni učenici u učiteljske škole.

2. Jednogodišnji pedagoški tečaj za omladince starije od 18 godina, koji imaju najmanje 4 razreda srednje škole, ili su prekinuli školovanje u višim razredima, ili su u partizanima dobili solidno obrazovanje u posebnim tečajevima. Ovaj tečaj ima 2 semestra. Kandidati koji s uspjehom svrše tečaj, polažu diplomski učiteljski ispit i izjednačeni su sa svršenim kandidatima učiteljske škole.«²⁸

²⁵ *Varaždinske vijesti*, 9, 14. 7. 1945., str. 2-3

²⁶ *Varaždinske vijesti*, 12, 4. 8. 1945., str. 2

²⁷ *Varaždinske vijesti*, 13, 12. 8. 1945., str. 4

²⁸ *Varaždinske vijesti*, 17, 9. 9. 1945., str. 3

Politička podobnost smatrala se ključnom, jer se na kraju članka navodi da svaki kandidat mora obavezno navesti je li sudjelovao u narodno-oslobodilačkom pokretu i zbog čega nije mogao redovito polaziti školu.

U brojevima od 7. i 13. listopada 1945. usput se spominje da se Učiteljska škola obnavlja, s time da se 7. listopada napominje da se svečano otvorenje očekuje 9. listopada,²⁹ a u broju od 13. listopada da je škola otvorena.³⁰ U istom se broju (u posebnom članku) kaže da je 9 listopada 1945.³¹ Čakovec posjetio ministar prosvjete federalne vlade Hrvatske Ante Vrkljan te Karlo Mrazović Gašpar, član Izvršnog odbora Narodne fronte Hrvatske. U broju od 20. listopada 1945. ponovno se uz opis teškoga stanja u školstvu tek spominje da je Učiteljska škola otvorena.³²

Prvi opsežni članak o Učiteljskoj školi objavljen je 1. prosinca 1945. godine, pod naslovom »Učiteljska škola u Čakovcu ponovno je žarište hrvatske kulture u Međimurju«. Nepoznati novinar, potpisan inicijalom Z., posjetio je 30. studenoga 1945. godine Učiteljsku školu i njenoga ravnatelja Nikolu Pavića s kojim je obavio razgovor te najvažnije dijelove prenio čitateljstvu. U školi su se nalazili mali učenici pripravnčkog tečaja, redoviti đaci, slušatelji pedagoškog tečaja i »mlade partizanke – budući prosvjetitelji našega naroda.«³³ Pavić navodi neke podatke – škola je s radom započela 25. listopada 1945. godine; nedostaju kabineti za fiziku i kemiju, prirodopisna zbirka i knjižnica koju su okupatorski vojnici uništili. Predvorje đaci sami popravljaju. Od namještaja nedostaju klupe, a najveći problem je pomanjkanje stakla. Proforski zbor sastoji se od 13 profesora i 3 nastavnika-vježbenika, postoje 4 razreda tečaja, 3 razreda vježbaonice, pripravnici i pedagoški tečaj. Pavić naročito ističe mješoviti zbor kojim rana naš poznati kompozitor Miroslav Magdalenić; svaki razred izdaje svoje zidne novine i đaci se međusobno natječu čije će novine biti bolje. Đaci jednom tjedno priređuju tzv. »usmene novine« na kojima sudjeluju i nastavnici. Đaci sudjeluju u svim proslavama. Dalje se navodi da je u lijevom krilu zgrade smješten internat pod vodstvom profesorice Marije Strbad (koja je do 24. listopada bila ravnateljica). Tada se u internatu nalazilo 65 učenica i 34 učenika. Internat je trebalo urediti, a sada je najveći problem bila oskudica u staklu, dok je hrane bilo do početka siječnja. Internat je imao svoje posebno gospodarstvo s kojega se opskrbljivao.³⁴

Vijest o otvorenju Gradske muzičke škole u Čakovcu (24. studenoga 1945.) rubno se doticala Učiteljske škole utoliko što je za upravitelja imenovan Miroslav Magdalenić, gore već spomenuti profesor glazbe na Učiteljskoj školi, a koji je donedavno bio profesor Državnog konzervatorija u Zagrebu. Naročito je istaknuta »Velika darovitost Međimuraca za muzičku umjetnost koja se odražava u međimurskoj »popevki« poznate je i izvan naših granica.«³⁵

Novinar potpisan kao »Z« 8. prosinca 1945. ponovno donosi nešto opsežniji napis, ovoga puta o proslavama pobjede u organizaciji Narodne fronte te II. zasjedanja AVNOJ-a. Proslava je održana dva dana ranije u Domu kulture; Program je počeo pjevanjem himne »Lijepa naša...« zborom Učiteljske škole pod ravnanjem kompozitora Magdalenića. Još je otpjevana međimurska pjesma »Vuprem oči«. Učenica Učiteljske škole Anica Brezovec recitirala je pjesmu Ilije Jakovljevića »Pruga« nakon čega je zbor otpjevao partizansku pjesmu »Po šumama« i završio ovu veliku skupštinu s himnom »Hej Slave-ni...« Učiteljska škola u Čakovcu također je imala svoju svečanu akademiju u svojoj dvorani istog dana u 10 sati p.p. Pored dva predavanja, nekoliko recitacija sudjelovao je i đački zbor s nekoliko pjesama. Priredbu je zaključio direktor škole (ujedno poznati pjesnik) Nikola Pavić.³⁶

²⁹ *Varaždinske vijesti*, 21, 7. 10. 1945., str. 3

³⁰ *Varaždinske vijesti*, 22, 13. 10. 1945., str. 1

³¹ *Spomenica* (str. 6) tvrdi da je to bilo 10. listopada - na posljednjoj trećini šeste stranice, plavom tintom, istim rukopisom, dodana informacija da je 10. listopada 1945. godine Čakovec i Učiteljsku školu posjetio ministar prosvjete Ante Vrkljan te da je to prva posjeta takvoga ranga.

³² *Varaždinske vijesti*, 23, 20. 10. 1945., str. 3

³³ Ove »mlade partizanke« ne spominju se nigdje u *Spomenici*.

³⁴ *Varaždinske vijesti*, 29, 1. 12. 1945., str. 3

³⁵ *Varaždinske vijesti*, 28, 24. 11. 1945., str. 3

³⁶ *Varaždinske vijesti*, 30, 8. 12. 1945., str. 3

U sljedećim brojevima *Varaždinske vijesti* dosta prostora daju priredbama, omladinskim konferencijama, te učeničkim predavanjima. Novinar »J.J.« u broju od 25. 1. 1946. piše o takozvanim usmenim novinama koje je organizirao gradski odbor Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Hrvatske, a u programu je sudjelovao pjevački zbor Učiteljske škole pod ravnanjem prof. M. Magdalenića.³⁷ U broju od 8. veljače 1946. ističe se da se »usmene novine« u okrugu održavaju jedino u Čakovcu; da je posljednji »broj« održan 29. siječnja te da su tada sudjelovali i tajnik Narodne fronte i predsjednik gradskog Narodnog odbora »drug Kermek«, tajnik gradskog Narodnog odbora »drug Habijanec«, i to s pjevačkim zborom Učiteljske škole pod ravnanjem prof. Magdalenića. Novinar se u nastavku pita zašto je prestao rad »usmenih novina« u Varaždinu.³⁸ U istome se broju navodi da će se 16. veljače 1946. održati Slavensko veče u Domu kulture u Čakovcu, da su na rasporedu slavenski plesovi i kola te slavenska glazbena djela koje će interpretirati zbor Učiteljske škole pod ravnanjem prof. Magdalenića.³⁹ Vijest u broju od 4. 4. 1946. govori nam da je 30. ožujka održana »Omladinska nedjelja« u Čakovcu te da je Pjevački zbor učiteljske škole pod vodstvom profesora Magdalenića otpjevao nekoliko pjesma, među kojima se je osobito isticala »Omladinska himna«. Izvedeni su još pored ostalog i »neki narodni plesovi sa puno živosti i dosta dobro«.⁴⁰

U broju od 15. 2. 1946. usput se spominje da su na konferenciji srednjoškolske omladine I. muške i II. ženske gimnazije u Varaždinu sudjelovali predstavnici Učiteljske škole u Čakovcu.⁴¹ U broju od 7. 3. 1946., u tekstu o radu omladine grada Čakovca, spominje se da je omladina Učiteljske škole održala 15 raznih predavanja za selo i za radnike, osnovala tri kružoka za najteže predmete i dala rukovodioce za »dječja obdaništa«.⁴²

Na sedmoj stranici *Spomenice* počinje »Ljetopis Učiteljske škole i vježbaonice« za šk. godinu 1945./46., najprije otipkan na pisačem stroju i zatim zalijepljen na prazne stranice *Spomenice*. Ovaj prvi ljetopis imao je čak osam stranica formata većeg od same *Spomenice*, tako da su se listovi morali preklapati na rubovima, što ih je djelomično oštetilo. Ljetopis je prilično detaljan i po svome sadržaju slijeđi princip predratnih godišnjih školskih izvješća.

U uvodu se navodi da je od sadašnjih učenika u partizanima i Jugoslavenskoj armiji bilo sedam učenika i šest učenica, da su kao ilegalci i »terenci« djelovali jedan učenik i dvije učenice, te da se odmah po oslobođenju u Jugoslavensku armiju javilo 17 učenika i dvije učenice; od tadašnjih nastavnika u partizanima se nalazio jedan nastavnik, a kao ilegalci djelovali su po jedan nastavnik i nastavnica. Nadalje, ističu se imena dvaju bivših učenika škole, Martina Pušteda, po kojem je ime dobio đачki dom (internat) te ime Zvonimira Franka. Između prvog i drugog odlomka zelenom tintom napisano je da škola ima 310 polaznika, a internat 100 pitomaca.⁴³

Upisi za školsku godinu 1945./1946. obavljali su se od 1. do 5. listopada 1945., i to u I., II., III. i IV. razred, pripravnici A razred, pripravnici B razred i u jednogodišnji pedagoški tečaj.⁴⁴ *Spomenica* nije točno razjasnila što su bili pripravnici razredi i pedagoški tečaj, ali iz opisa ispita koji su se polagali na kraju godine⁴⁵ zaključujemo da su pripravnici razredi trebali osposobiti buduće učenike četverogodišnje učiteljske (odnosno srednje) škole, a pedagoški tečaj polazili su učenici koji su završili neke druge ekvivalentne srednje škole (primjerice gimnazije ili realke) te su nakon uspješnog završetka tečaja mogli pri-

³⁷ *Varaždinske vijesti*, 36, 25. 1. 1946., str. 2

³⁸ *Varaždinske vijesti*, 38, 8. 2. 1946., str. 6

³⁹ Isto, str. 4

⁴⁰ *Varaždinske vijesti*, 46, 4. 4. 1946., str. 4

⁴¹ *Varaždinske vijesti*, 39, 15. 2. 1946., str. 3

⁴² *Varaždinske vijesti*, 42, 7. 3. 1946., str. 2

⁴³ *Spomenica*, str. 7; Zvonimir Frank poginuo je u partizanima 1943. godine, a Martin Puštek je bio jedan od organizatora školstva u Hrvatskoj u vrijeme NOB-a te prvi načelnik Prosvjetnog odjela ZAVNOH-a; umro je od bolesti i iscrpljenosti 1. lipnja 1944. (Mihajlo OGRIZOVIĆ, »Školstvo i prosvjeta u Hrvatskoj u jesen 1944. i u 1945. godini.« *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, vol. 11, 1981, str. 234. <https://hrcak.srce.hr/21757>. Pristup 06.05.2019.)

⁴⁴ *Spomenica*, str. 7

⁴⁵ *Spomenica*, str. 14

stupiti diplomskom učiteljskom ispitu zajedno s učenicima koji su završili IV. razred učiteljske škole.

Ljetopis nadalje ponavlja podatke iz prethodne godine o ljetnom tečaju (iz kolovoza 1945.), dopunjuje imena nastavnika, ali dodaje i dva imena nastavnika koja u uvodnim zapisima nisu navedena: Grozdana Maravić i Josip Horvat Zdelar.⁴⁶

Ljetopis dalje navodi sve događaje od važnosti za školu – u tematskom pogledu radi se o temama navedenima u tablici 3. Ukupno 126 (u nekim natuknicama spominje se više događaja).

Ukupno su učenici s nastavnicima tijekom školske godine 1945./46. priredili 12 samostalnih priredaba u selima i 33 u gradu Čakovcu; većim dijelom sudjelovali su na 21 priredbi u gradu te 29 priredbi manjim dijelom programa; u raznim akcijama »narodnih organizacija« sudjelovali su 2 puta u selima i 76 puta u gradu; nastavnici su na selu održali 18 predavanja, a u gradu 55; škola je sudjelovala u 15 radova u gradu i u selima.⁴⁷ Popis priredbi naročito ukazuje na korijenite političke i ideološke promjene koje su se dogodile nakon 2. svjetskog rata.⁴⁸ 6. i 7. studenoga 1945. proslavljena je obljetnica Oktobarske revolucije, 15. prosinca održano je predavanje o školstvu u SSSR-u, 21. siječnja 1946. niz predavanja o Lenjinu i Maksimu Gorkom, 23. veljače slavila se Crvena armija, a sljedećega dana škola je posjetila grobove palih boraca Crvene armije i bugarske armije, a 20. svibnja učenici su sudjelovali u Titovoj štafeti; učenici i nastavnici sudjelovali su u organizaciji Usmenih novina⁴⁹, 29. 4. pjevački zbor i N. Pavić pripremili su priredbu i predavanje na razglasnoj postaji, a 11. svibnja na radio stanici, uz pjevanje i predavanje Mandića i Pavića, 23. svibnja svečani sastanak škole i nastavnika u vezi s Titovim rođendanom (govor N. Pavića). Održano je više predavanja u sklopu Narodne omladine, Antifašističkog fronta žena, Narodne fronte i Sindikata, održano je nekoliko priredaba za Jugoslavensku armiju te jedno »drugarsko veče« s oficirima JA.⁵⁰ 23. ožujka 1946. škola je »s pjevanjem« sudjelovala u manifestaciji za priključenje Istre.⁵¹

Jedine priredbe vezane uz Hrvatsku bile su održane 10. veljače 1946. u Nedelišću, te 19. veljače u Učiteljskoj školi, i to u vezi s proslavom Dana Matije Gupca.⁵² Zanimljivo je spomenuti da je 6. prosinca 1945. održana proslava Nikolinja uz dijeljenje darova Crvenog križa.⁵³

Budući da se u socijalističkoj Jugoslaviji naročito poticao dobrovoljni rad, u okviru škole osnovana je 19. ožujka 1946. radna brigada koja je radila na uređenju parka, dvorane i dvorišta, a 19. lipnja iste

Tablica 3: Pregled tema u Ljetopisu za školsku godinu 1945./46. (iz Spomenice)

Namještenja, osobni poslovi nastavnika	2
Organizacija nastave, sastanci nastavnika, upisi	23
Ispiti	2
Roditeljski sastanci (uz predavanja)	4
Politički sastanci i konferencije	8
Radne akcije, uređenje škole i okoliša	9
Posjete školi	4
Sudjelovanje na predavanjima, manifestacijama i proslavama izvan škole	50
Sudjelovanje na predavanjima, manifestacijama i proslavama unutar škole	21
Zdravstveni problemi, cijepljenja	1
Sportska natjecanja	2

⁴⁶ *Spomenica*, str. 7. Josip Horvat Zdelar bio je Čakovčanac, narodni heroj i organizator ustanka.

⁴⁷ *Spomenica*, str. 10

⁴⁸ O ideološkom usmjerenju predratne Učiteljske škole u Čakovcu v. više u: Magdalena VRBANEĆ, Ideološki okvir djelovanja Učiteljske škole u Čakovcu u razdoblju Kraljevine SHS/Jugoslavije, u: V. Legac i K. Mikulan, *100/140 (100 godina nastave na hrvatskom jeziku i 140 godina od osnutka Učiteljske škole u Čakovcu)*, Zagreb/Čakovec, 2019., str. 33-49.

⁴⁹ Usmene novine bile su oblik informiranja naroda u kojem su određeni izlagači držali javne govore i referate s područja politike, gospodarstva i kulture.

⁵⁰ *Spomenica*, str. 7-10

⁵¹ *Spomenica*, str. 9

⁵² *Spomenica*, str. 8. Dan Matije Gupca slavio se 15. veljače.

⁵³ Isto.

godine održana je konferencija učenika i nastavnika kao priprema za odlazak na radnu akciju na prugu (prijavilo se 40 učenika).⁵⁴

Radnim akcijama novine su od početka pridavale znatnu pozornost. U članku »U Učiteljskoj školi osnovana je radna brigada«, koji potpisuje »J.J.«, a objavljen je u *Varaždinskim vijestima* 4. 4. 1946., opisuje se osnutak i rad omladinske radne brigade. 3. IV – učenici su »jednoglasno« odlučili da osnuju radnu brigadu koja je radila na čišćenju školskih prostorija i zatrpavanju streljačkih jaraka u okolici zgrade. Za komandanta brigade biran je Jovica Jović, za zamjenika Mate Budina, za prosvjetnog referenta Slavoljub Pavlović, za zdravstvenog referenta Katica Horvat, te za fiskulturnog referenta Ruža Markušić. Brigada je brojala 250 učenika i učenice, podijeljenih na šest četa (jer je škola imala šest razreda).⁵⁵

U roku tri sata zatrpano je šezdeset metara obrambenog jarka, očišćen je čitav školski park, zatrpane su dvije velike jame nastale prilikom bombardiranja i uređena je prostorija gimnastičke dvorane koja je još od okupacije ostala neupotrebljiva.⁵⁶

U pogledu datuma osnutka radne brigade vlada poprilična zbrka. Prema *Spomenici*, radna brigada osnovana je 19. ožujka 1946., a radila je na uređenju parka, dvorane i dvorišta;⁵⁷ prema gore navedenome članku, to se dogodilo 3. travnja, dok pismo jednog nezadovoljnog čitatelja (v. niže u tekstu) kaže da su učenici gore navedene radove obavljali barem već od 12. ožujka.

U ljeto 1946. godine započele su pripreme za odlazak učenika na radnu akciju u druge krajeve tadašnje Jugoslavije. Vijest od 4. 7. 1946. govori nam da je Radna brigada »Karla Mrazovića – Gašpara« (radna brigada Varaždinskog okruga; imala je najviše prijavljenih, od toga broja 80 iz kotara Prelog; ukupno je u brigadu primljeno 300 od 350 omladinaca i svrstano u pet četa) krenula je 3. srpnja za Brčko (radilo se o radnoj akciji Brčko-Banovići), no krajem mjeseca pridružiti će im se još jedna, šesta, četa iz »varaždinske gimnazije, čakovečke preparandije, rudarske i tekstilne škole iz Varaždina, nakon dovršenih ispita.«⁵⁸

U prijeratnom razdoblju učenici su sudjelovali u radu niza društvenih i kulturnih organizacija, kako u školi, tako i izvan nje.⁵⁹ Ova je tradicija nastavljena, ali većinom u novim organizacijama koje su bile usmjerene k promociji socijalističkoga društvenoga sustava te su tako na školi djelovale Narodna omladina, Savez pionira, Fiskulturni aktiv te već spomenuta radna brigada, a od prijeratnih organizacija svoje je djelovanje nastavio samo Crveni križ, odnosno njegov pomladak.

U podmladak Crvenog križa bilo je učlanjeno 230 učenika Učiteljske škole i 71 učenik Vježbaonice. Na školi je izabran školski odbor te razredni odbori, a povjerenica je bila profesorica Marija Šarinić; oni su rukovodili skupljanjem članarine te raspodjelom darovanih paketa hrane, odjeće i obuće siromašnim učenicima. Održano je 8 priredaba Crvenoga križa, te 72 ostale akcije. Za postradale krajeve skupljeno je tijekom prvomajskog natjecanja 824 dinara; američkom Crvenom križu izrađen je i poslan »mali album« (bez navođenja što je sadržavao); 10 učenika/ca završilo je tečaj za prvu pomoć te su oni određeni za rukovanje apotekom Crvenoga križa. Školski i razredni odbori ustrojeni su i u Vježbaonici, na čelu s učiteljicom Olgom Trivanović kao povjerenicom. Učenici Vježbaonice skupili su za siromašne učenike internata 39 kg brašna, 5 kg graha i 82 jaja.⁶⁰

Narodna omladina djelovala je na Učiteljskoj školi, a u Vježbaonici Savez pionira. Odmah na početku nastave za svaki je razred izabrano učeničko rukovodstvo koje je određene učenike zadužilo »po sektorima« za higijenu, disciplinu, vanjsku politiku, unutarnju politiku, za zidne novine, pisanje parola i plakata. Održano 80 razrednih sastanaka, izdana su 54 broja zidnih novina, parolama i plakatima ukrašeni su razredi i hodnici škole. Školski odbor izabran je tek u prosincu 1945. godine, a zatim su izrađene

⁵⁴ *Spomenica*, str. 10

⁵⁵ *Varaždinske vijesti*, 46, 4. 4. 1946., str. 4

⁵⁶ Isto.

⁵⁷ *Spomenica*, str. 10

⁵⁸ *Varaždinske vijesti*, 59, 4. 7. 1946., str. 3

⁵⁹ Opširnije o tome v. MIKULAN, n. dj.

⁶⁰ *Spomenica*, str. 12

centralne učeničke zidne novine u kojima je objavljeno 111 političkih članaka, 82 stručna članka te 174 članka ostale tematike uz razne crteže. U jednoj je prostoriji otvorena čitaonica u kojoj su se mogle čitati sljedeće novine: *Borba*, *Vjesnik*, *Naprijed*, *Varaždinske vijesti*, *Srednjoškolac*, *Omladinski borac*, *Napredak* i *Pedagoški rad* te razne znanstveno-popularne knjige. Spomenuta radna brigada nalazila se u sklopu Narodne omladine i dijelila se na šest četa (prema broju razreda), a tijekom godine dala je 9500 radnih sati, što je bilo za 3500 sati više od preuzete obveze. Omladinska organizacija darovala je III. omladinskom kongresu mapu bakropisa slikara Ladislava Kralja.⁶¹

U okviru pionirske organizacije Vježbaonice izabran je školski odbor te razredni pionirski odbori. Održano je 39 pionirskih sastanaka i 18 razrednih sastanaka te su izdana 32 broja zidnih novina. Pioniri su sudjelovali u čišćenju parka i dvorišta, skupljanju smeća, te skupljanju hrane za siromašne učenike. Osnovan je pjevački zbor pionira koji je nastupao na zajedničkim priredbama s Narodnom omladinom.⁶²

Fiskulturni aktiv je uz pomoć nastavnice Marije Fegić rukovodio svim fiskulturnim nastupima škole. Tijekom 1946. godine (do kraja školske godine) održana su 23 nastupa (iz lake atletike, štafete, plivanja, odbojke, stolnog tenisa, nogometa, krosa i »prostih vježbi«). Natjecanja su se održavala u vezi s raznim svečanostima zajedno s Trgovačkom akademijom, Gimnazijom iz Čakovca i Varaždina, Tekstilnom školom iz Varaždina, garnizonom JA iz Čakovca, Fiskulturnim društvom Jedinstvo iz Čakovca te omladinom obližnjih sela. Po jedan učenik i učenica završili su petodnevni fiskulturni tečaj u Varaždinu te su kasnije pomagali nastavnicima tjelesnog vježbanja u radu i sudjelovali u organizaciji priredaba i natjecanja.⁶³

Članak u *Varaždinskim vijestima* od 27. 6. 1946. govori da se 26. lipnja održao »fiskulturni dan« na igralištu »Jedinstva«, nakon mimohoda fiskulturnika kroz glavni trg. U štafeti 4 x 100 metara za muške prvo je stiglo »Jedinstvo«, a druga Učiteljska škola. Sudjelovalo je ukupno 230 vježbača – odbojka, nogomet, štafeta; prisustvovalo je 600 gledatelja; navečer još kuglaši »Jedinstva« međusobno odigrali utakmicu; zbog slabog vremena izostali su nastupi stolnotenisača, plivača i šahista koji su se trebali održati na Gradskom plivalištu.⁶⁴

Osim svega do sada navedenog, tijekom školske godine u školi je održano 88 kružoka iz raznih predmeta na kojima su bolji učenici i nastavnici pomagali slabijima; izrađivali su se albumi za pojedine predmete tako što su se iz novina izrezivali pojedini članci i grupirali prema srodnosti i predmetima, što se kasnije koristilo za rad u seminarima i za domaće zadaće jer je vladao veliki nedostatak tiskanih udžbenika. Na razrednim sastancima održano je 115 političkih referata, 64 stručna referata te 114 referata na ostale teme.⁶⁵

Nastavnici i drugi namještenici škole sudjelovali su u radu sljedećih društveno-političkih i kulturnih organizacija: Sindikalna podružnica prosvjetnih radnika i namještenika (18 djelatnika), Narodna fronta (18 djelatnika), Prosvjetni aktiv (3 djelatnika), Narodno sveučilište (1 djelatnik), Antifašistički front žena (9 djelatnica), Pjevački zbor Sindikata (9 djelatnika), Radnička čitaonica (16 djelatnika), Crveni križ (18 djelatnika), Zadruga radnika i namještenika (14 djelatnika). Tijekom godine održan je 21 radni sastanak s 12 političkih, 15 stručnih i 4 predavanja druge vrste. Postojale su posebne profesorske zidne novine te je u 6 brojeva objavljeno 14 političkih, 12 stručnih i 14 članaka druge vrste. Tijekom školske godine na Učiteljskoj školi i Vježbaonici održano je 30 sjednica; u Učiteljskoj školi održano je 6 roditeljskih sastanaka, a u Vježbaonici 20. U okviru Podružnice I radnika i namještenika održan je 21 radni sastanak. Nastavnici su na selu održali 18, a u gradu i na nastavničkim sastancima 55 predavanja.⁶⁶

Prema ljetopisu, školske su zbirke u rato skoro potpuno uništene, a u najboljem stanju ostala je kemijska zbirka. Tijekom školske godine nabavljeni su predmeti za zbirku gospodarstva (alat), zemljo-

⁶¹ Isto.

⁶² Isto.

⁶³ Isto.

⁶⁴ *Varaždinske vijesti*, 58, 27. 6. 1946., str. 5

⁶⁵ Isto.

⁶⁶ *Spomenica*, str. 13

pisa (karte), matematiku (tijela), crtanje (drveni modeli), fiziku i muziku. Na kraju školske godine postojale su zbirke za crtanje, tjelesno vježbanje, zemljopis, gospodarstvo, fiziku, matematiku, muziku, mineralogiju, kemiju, biologiju i pukućstvo, a za svaku zbirku imenovan je po jedan nastavnik kao »čuvar«. Na početku školske godine u knjižnici se nalazilo samo 30 knjiga, a na kraju godine nalazilo se u nastavničkoj knjižnici 107 »brojeva« (vjerojatno knjiga ili časopisa), u knjižnici udžbenika 76 »brojeva«, a u đačkoj knjižnici 569 »brojeva«. Čuvar knjižnica bio je Mijo Mandić.⁶⁷

Tijekom školske godine organizirano je polaganje raznih ispita. Ispite iz nacionalne grupe predmeta (hrvatski ili srpski jezik, nacionalna povijest i NOB, zemljopis Jugoslavije) polagali su učenici koji su završili okupatorske škole (ukupno njih deset); dopunske razlikovne ispite polagali su polaznici iz gimnazije (njih 11), nakon čega su se upisali kao redoviti đaci u odgovarajuće razrede učiteljske škole.⁶⁸ Završni (niži tečajni) ispit⁶⁹ polagali su svršeni učenici pripravnog A razreda od 30. lipnja do 3. srpnja 1946. godine, ukupno njih 13; prvi su dan polagali pismeni ispit iz hrvatskog ili srpskog jezika, 1. srpnja su polagali pismeni ispit iz ruskog jezika, 2. srpnja održan je usmeni ispit iz hrvatskog ili srpskog jezika, povijesti i zemljopisa, a 3. srpnja usmeni ispit iz ruskog jezika i matematike. Svi kandidati su prošli (šest s vrlo dobrim, četiri s dobrim i tri s dovoljnim uspjehom).⁷⁰

Učiteljski diplomski ispit trajao je od 30. lipnja do 14. srpnja 1946. godine, a pristupilo je 25 redovitih učenika IV. razreda i jedan učenik koji je IV. razred završio ranije, ali nije do tada polagao diplomski ispit. Nadalje, diplomskom ispitu pristupili su i učenici Jednogodišnjeg pedagoškog tečaja (njih 27). 30. lipnja pisala se pismena priprema za školski rad, a teme su bile iz svih osnovnoškolskih predmeta. Od 1. do 4. srpnja učenici su držali predavanja u vježbaonici, uz nazočnost dviju komisija, a nakon toga su svakoga dana, već prema rasporedu polagali usmeni ispit iz metodike tijekom kojega su obrazlagali predavanja koja su održali. 5. srpnja pisali su ispit iz pedagoške grupe predmeta, 6. srpnja pismeni sastavak iz hrvatskog ili srpskog jezika, a 7. srpnja ispit iz ruskog jezika (prijevod teksta). Svi kandidati su zadovoljili, osim jednoga iz ruskog jezika i jednoga iz pedagoške grupe predmeta, no njima je prema tada važećem pravilniku omogućeno da pristupe usmenom ispitu. Međutim, trojici kandidata iz pedagoškog tečaja koji nisu zadovoljili na temelju istoga pravilnika usmeno polaganje nije odobreno. Usmeni ispiti održavali su se od 8. do 14. srpnja, pri čemu su svi kandidati zadovoljili, osim jedne kandidatkinje koja je upućena na popravni ispit iz povijesti. Ukupno je diplomski učiteljski ispit s odličnim završilo četvero učenika, s vrlo dobrim trinaest, s dobrim 28 i s dovoljnim četvero.⁷¹

Posebno poglavlje Ljetopisa odnosilo se na »pismene radnje iz hrvatskoga ili srpskoga jezika« te su one pobrojane prema razredima. Možemo usporediti teme pismenih sastavaka iz jedne od prijeratnih školskih godina (1932./33.) s temama u školskoj godini 1945./46.

Naslovi sastavaka koje je zadao profesor Lj. Kuntarić u I. razredu šk. g. 1932./33.:⁷²

- 1) Moje rodno mjesto
- 2) Uroš i Mrnjavčevići
- 3) Ličnost Kraljevića Marka u narodnim pjesmama
- 4) Izbor teme po volji
- 5) Božićni običaji u mojem rodnom mjestu
- 6) Što potiče Čengića na krvološtvo u »Agovanju«?
- 7) Pismo drugu
- 8) Proljeće dolazi...
- 9) Lik majke Jugovića

⁶⁷ *Spomenica*, str. 11

⁶⁸ Isto.

⁶⁹ Niži tečajni ispit polagao se na kraju nižih razreda gimnazije (poznatiji je pod nazivom mala matura).

⁷⁰ *Spomenica*, str. 14

⁷¹ *Spomenica*, str. 14

⁷² *Izvještaj*, 1933, 21

Naslovi sastavaka koje je zadao profesor F. Galinec u V. razredu šk. g. 1932./33.:⁷³

- 1) Estetska i etička analiza jednog djela Đalskoga
- 2) »Kojoj ovci svoje runo smeta – ondje nije ni ovce ni runa!« (Narodna poslovice)
- 3) Izbor po volji
- 4) Nešto o lektiri putopisa
- 5) Slobodan izbor – od 14 predloženih zadataka (Pokusni diplomski zadatak)
- 6)? (Pokusni diplomski zadatak)
- 7) Odgojne misli u Vojnovićevim djelima (Pokusni diplomski zadatak)

Iz nijednoga izvješća ne može se razaznati kolika je bila autonomija nastavnika u smišljanju naslova školskih zadaća, te je teško zaključiti je li uključivanje većeg broja tema iz srpske povijesti i književnosti (te samo jedna iz hrvatske književnosti) kod prof. Katunarića bilo dobrovoljno ili prema nekom propisanom planu; nasuprot njemu, prof. Galinec zadao je niz općenitih tema, dvije teme o hrvatskim piscima te jednu temu koja se temelji na poslovi iz srpske epske pjesme *Ženidba Dušanova*.

Naslovi sastavaka od I. do IV. razreda u šk. g. 1945./46. (mnogi naslovi se ponavljaju u više razreda, uz određene izmjene u formulaciji naslova) bili su:⁷⁴

- 1) Naši narodi vole slobodu i to su dokazali
- 2) Jedinstvo Slavena, najveća garancija za ostvarenja svjetskoga mira
- 3) Značenje oslobođenja Međimurja
- 4) Lik Maršala Tita
- 5) Misao takmičenja
- 6) Što ćemo doprinijeti kao omladina izgradnji domovine
- 7) Boj ne bije svijetlo oružje, već boj bije srce u junaka
- 8) Seljak, borac za slobodu
- 9) Bolje grob nego rob
- 10) Prvi maj
- 11) U dobru je lako dobar biti, na mucu se poznaju junaci
- 12) Zašto republika, a ne monarhija
- 13) Naš narod je u 1941. dokazao da voli slobodu
- 14) Nepismenost je sramota pismenih
- 15) Socijalni moment kod naših realista
- 16) Koje je nove poglede donio realizam u našu književnost
- 17) Svijetli likovi kroz historiju u borbi za socijalnu pravdu

U svakom razredu barem jedna od tema odnosila se na Međimurje, na njegovo oslobođenje, sudjelovanje u NOB-u ili slavljenju njegove ljepote. Većina ostalih tema odnosila se na NOB i socijalističku revoluciju, a književnost je bila zastupljena samo u dvije teme (o realizmu u »našoj književnosti«) s time da naslov jedne od njih ističe »socijalni moment« pa se i ta tema vjerojatno odnosila na teško stanje i kapitalističko izrabljivanje stanovništva u prijeratnom razdoblju. Samo jedna tema donekle je slična kako u šk. g. 1932./33. i 1945./46. – »Što se može očekivati od današnje omladine za ostvarenje svjetskoga mira«, odnosno »Što ćemo doprinijeti kao omladina izgradnji domovine«, s time da se u potonjoj šk. g. »ostvarenje svjetskoga mira« povezuje s jedinstvom Slavena. U temama školskih sastavaka vidi se političko usmjerenje kako stare, tako i nove države, s time da je ono u socijalističkoj Hrvatskoj znatno izraženije.

Od ostalih napisa u *Varaždinskim vijestima* je 11. 7. 1946. objavljena vijest o smrti profesora u miru Janka Slogara koji je od 1919. do 1932. službovao na Učiteljskoj školi u Čakovcu. Novinar, potpisan samo kao »F.« ističe: »Odmah drugi dan po oslobođenju Varaždina harmonizirao je prve partizanske pjesme, koje su pjevački zborovi u Varaždinu i okrugu prve dane uvježbali i izvodili. Istaknut kao mar-

⁷³ Isto.

⁷⁴ *Spomenica*, 13

ljiv, savjestan, dobar i plemenit, uvijek spreman pomoći drugima. »on je umio suosjećati sa svojim prijateljima u nedaćama i bez zavisti iskreno se radovao sreći svakoga svoga prijatelja, što može samo nesebično odana i plemenita duša.«⁷⁵

U broju od 28. 3. 1946. u rubrici »Čitaoci nam pišu« objavljeno je jedno iz današnjega motrišta neobično pismo pod naslovom »Naročiti snimci«. osoba potpisana s »Đ.« pod naslovom »Naročiti snimci« opisuje događaj 12. ožujka kad je pripremni razred učiteljske škole zatrpavao streljački jarak na zemljištu škole uzduž pruge prema Murskom Središću. Omladinci su zamolili mladića koji je šetao s fotografskim aparatom da ih fotografira, a ovaj im je posprudno odgovorio da snima samo »naročite snimke«. Nekoliko minuta kasnije omladinci su vidjeli mladića da tjera patke iz bare i zatim ih »snima ... odostrag u hodu«. Osoba Đ. zaključuje da je »pačji zadak ... nešto ,naročito' za fotografiranje, a omladina koja radi na obnovi zemlje ne« te zaključuje: »Trebali bi takvim ,naročitim' ljudima pokazati i dokazati, da je rad na obnovi naše zemlje i te kako naročit i vrijedan. Za tu zemlju prolili su naši najbolji sinovi i kćeri svoju krv i dali živote. Mi želimo za tu zemlju raditi i raditi ćemo punom vjerom, da ćemo samo radom postići bolju budućnost, život rada i odmora, sreće i blagostanja, ali bez ovakovih ,naročitih' elemenata.«⁷⁶

Nakon završetka školske godine 1945./46. u broju od 8. kolovoza 1946. objavljen je opsežan članak pod naslovom »Završetak Učiteljske škole u Čakovcu u kojoj su đaci postigli prosječnu ocjenu 3,54« (ovaj je članak izrezan te zalijepljen na 17. stranicu *Spomenice*). U njemu nalazimo statističke podatke o broju učenika i njihovom socijalnom statusu. Međutim, nalazimo i na primjer prilagodbe istinitih povijesnih činjenica tada prevladavajućem komunističkom diskursu o sveopćem napretku društva. Navodi se da je učiteljsku školu pohađao 231 đak, trogodišnju vježbaonicu 84 đaka, dok se u internatu nalazilo 100 pitomaca. Zatim se ove brojke uspoređuju sa školskom godinom 1918./1919. u kojoj je školu pohađalo 49 đaka, u četverogodišnjoj vježbaonici bilo je 17 učenika, a u internatu 17 pitomaca i iz toga se zaključuje da je »porast učenika na učiteljskoj školi nakon oslobođenja peterostruki.«⁷⁷ Ne uzima se u obzir činjenica da je prva školska godina nakon 1. svjetskog rata bila nepotpuna (nastava je započela tek 25. travnja 1919., i to s učenicima koji su došli iz Zagreba), a već iduće, redovite, školske godine učiteljsku školu pohađao je 151 učenik i učenica,⁷⁸ pri čemu se njihov broj sljedećih godina nastavio povećavati te je, primjerice, u školskoj godini 1929./1930. učiteljska škola imala 146 učenika i 145 učenica (ukupno 291).⁷⁹

Podatak o broju učenika vježbaonice posve je netočan. Prema Izvještaju iz 1919. godine vježbaonicu su pohađala 32 učenika,⁸⁰ a prema Izvještaju iz 1920. broj učenika vježbaonice kroz godinu je varirao od 59 do 72.⁸¹ U školskoj godini 1930./31. vježbaonica je imala 110 učenika i učenica.⁸² Nadalje, školske godine 1918./19. u internatu su stanovali svi učenici koji su došli iz Zagreba osim jednoga,⁸³ što znači njih 48 (a ne 17 kako se tvrdi u novinskom napisu), a već iduće školske godine bilo ih je 76.⁸⁴

Novinski izvještaj donosi i niz drugih brojčanih podataka. Po socijalnom sastavu Učiteljsku školu polazilo je najviše djece seljaka i radnika (86), zanatlija i trgovaca (46), državnih službenika i oficira JA (63) te ostalih zvanja (36). Preko polovice đaka je bilo sa sela (116), a iz gradova i manjih mjesta (115). Vlakom je putovao 71 đak. Materijalno stanje šaka bilo je dosta slabo pa je siromašnim učeni-

⁷⁵ *Varaždinske vijesti*, 60, 11. 7. 1946., str. 4

⁷⁶ *Varaždinske vijesti*, 45, 28. 3. 1946., str. 6

⁷⁷ *Varaždinske vijesti*, br. 64, 8. kolovoza 1946., str. 4

⁷⁸ *Izvještaj za šk. g. 1919./1920.*, Čakovec, 1920., str. 6-8. Prema S. Ovčaru, između dva rata na Učiteljskoj školi u Čakovcu maturiralo je 692 učenika (392 mladića i 300 djevojaka). (Stjepan OVČAR: Povijesni pregled izobrazbe učitelja u Čakovcu. U: Legac i Mikulan (ur.), *100/140 – 100 godina nastave na hrvatskom jeziku i 140 godina od osnutka Učiteljske škole u Čakovcu*, Čakovec, 2019., str. 25)

⁷⁹ *Izvještaj za šk. g. 1930./1931.*, Čakovec, 1931., str. 8

⁸⁰ *Izvještaj za šk. g. 1918./1919.*, Čakovec, 1919., str. 4

⁸¹ *Izvještaj za šk. g. 1919./1920.*, Čakovec, 1920., str. 9

⁸² *Izvještaj za šk. g. 1930./1931.*, Čakovec, 1931., str. 41-43

⁸³ *Izvještaj za šk. g. 1918./1919.*, Čakovec, 1919., str. 9

⁸⁴ *Izvještaj za šk. g. 1919./1920.*, Čakovec, 1920., str. 9

ma dana pomoć od 10.000 dinara. Neki su roditelji pomagali školu tako da su skupljali živežne namirnice za siromašne pitomce u internatu, pridonosili su uređenju i čišćenju škole, zatim za ogrjev u zimske dana. Postojalo je 10 učionica, a tijekom praznika planirano je uređenje još tri, a trebao se urediti i internatski dio zgrade.⁸⁵

U protekloj školskoj godini radio je pripravnici A i B razred s 19 učenika koji su svi položili završni ispit s uspjehom. Jednogodišnji pedagoški tečaj svršilo je s uspjehom 49 polaznika (od 50). Autor predlaže da pripravnici tečaj traje najmanje dvije godine, a također bi trebalo produžiti jednogodišnji pedagoški tečaj jer su polaznici »Građu svladavali uz velike napore i velikom marljivošću«. Naročito se ističe da su diplomanti voljeli ruski jezik (koji im se »naročito omililo«) te da su se dobro upoznali s književnošću i pjesnicima NOB-a.

Uspjeh polaznika škole bio je sljedeći:⁸⁶

- u I. tečaju nalazilo se 59 đaka (10 vrlo dobrih, 30 dobrih, 3 dovoljna, 16 popravni ispita)
- u II. tečaju nalazilo se 56 đaka (10 vrlo dobrih, 41 dobar, 4 popravna ispita, 1 nedovoljan)
- u III. tečaju nalazilo se 42 đaka (1 odličan, 9 vrlo dobrih, 30 dobrih, 2 nedovoljna)
- u IV. tečaju nalazilo se 26 đaka (8 vrlo dobrih, 12 dobrih, 5 dovoljnih, 1 nedovoljan)
- u pripremnim razredima bilo je 18 đaka (9 vrlo dobrih, 7 dobrih, 2 dovoljna)
- u pedagoškom tečaju bilo je 30 đaka (3 vrlo dobra, 18 dobrih, 6 dovoljnih, 3 popravna ispita).

Razred je ponavljao 1 đak, 23 popravka. Prosječna ocjena pojedinih razreda bila je:

I. – 3,31

II. – 3,44

III. – 3,52

IV. – 3,37

pripravnici – 3,42

pedagoški tečaj – 3,21

Učenici su održali 218 praktičnih predavanja u vježbaonici, 45 u mjesnoj osnovnoj školi i 4 u seoskoj osnovnoj školi; nastavnici su održali 51 »ugledno« predavanje. Učeničkih sastanaka bilo je: školskih 98, kružoka 88, pionirskih 39, roditeljskih 24, crvenog križa 54. Izdana su 92 broja zidnih novina s 407 članaka. Održan je niz referata na sastancima i to učeničkih 293 i nastavničkih 31. Nastavnici su održali 51 sastanak; škola održala 73 priredbe, 16 izleta i posjeta na selo, a 18 u grad.

U vježbaonici se nalazilo 84 učenika koji su svi s uspjehom završili razred. Srednja ocjena prvoga tečaja bila je 4,89, a drugog tečaja 4,97.

Đaci su najbolji uspjeh postigli u psihologiji, pedagogiji i »metafizici«, zatim u povijesti, poljoprivredi i domaćinstvu i ruskom jeziku.

Autor u zaključnom poglavlju između ostaloga zaključuje i ovo: »Cjelokupan dojam koji dobijete, kad posjetite čakovečku učiteljsku školu jest taj, da je ta škola u dobrim rukama i rukovodstvom, da oni koji tom školom upravljaju i na njoj rade, tu našu omladinu vode i posvećuju veliku brigu budućim našim učiteljima i narodnim prosvjetiteljima.«⁸⁷

Posljednja vijest koje *Varaždinske vijesti* donose u školskoj godini 1945./46. odnosi se na upise u Učiteljsku školu te na vrlo veliku potrebu za učiteljskim kadrom: »Za pravilan odgoj naše djece i izgradnju naših novih i budućih generacija potreban je prema našem sadašnjem stanju još vrlo velik broj učitelja. Svijesni omladinci i omladinke, koji žele pomoći svom narodu i njegovoj izgradnji i duhovnom izdizanju, pomoći će najbolje izborom uzvišenoga i važnog zvanja narodnog prosvjetitelja. Zato se s pravom očekuje, da će se ove godine u učiteljske škole upisati sva ona naša omladina, kojoj je na srcu budućnost našeg naroda.«⁸⁸

Nadalje, objašnjeno je da učenici koji su završili V. ili VI. razred gimnazije mogu bez polaganja ikakva razlikovnog ispita upisati II. odnosno III. razred učiteljske škole. U pripravnici A tečaj mogli su

⁸⁵ *Varaždinske vijesti*, br. 64, 8. kolovoza 1946., str. 4

⁸⁶ Isto.

⁸⁷ Isto.

⁸⁸ *Varaždinske vijesti*, 66, 22. 8. 1946., str. 4

se upisati omladinci i omladinke koji su završili najmanje osnovnu školu (prva četiri razreda sic!), a nisu mlađi od 13 godina ni stariji od 17 godina. Nakon tečaja, koji je trajao godinu dana, učenici su se mogli upisati u I. razred učiteljske škole. U jednogodišnjem pedagoški tečaj mogli su se upisati oni učenici koji su u prethodnoj školskoj godini s uspjehom završili pripremi B tečaj, a izuzetno i drugi uz odobrenje Ministarstva prosvjete.

Kod upisa učenici su trebali predati: prijavu za upis, biljegovanu s 10 dinara, svjedodžbu prethodnog razreda (ako je učenik dolazio iz druge škole morao je na poleđini imati potvrdu da nema zapreke upisa u drugu školu), uvjerenje o vladanju (ako učenik nastavlja školovanje nakon prekida), a za upis u prvi razred i pripremi A tečaj krsni ili rodni list.⁸⁹

5. ŠKOLSKA GODINA 1946./1947.

Na stranicama *Spomenice* od 18. do 21. zalijepljene su pisaćim strojem (plavom bojom) otipkane stranice *Ljetopisa* za školsku godinu 1946./1947. Na prvoj stranici ponovno se daje povijesni pregled rada škole od 1919. do 1945. godine, a zatim se po mjesecima i danima nabrajaju važniji događaji iz školske godine 1946./47.

Ljetopis započinje s 31. kolovozom 1946. godine, a natuknice razvrstane po temama navodimo u tablici 4. Ukupno 138 tematskih pojmova (ponekad više tema pod jednom natuknicom).

Od neobičnijih događaja treba istaknuti dolazak učenika iz Istre 17. rujna 1946. godine, sjednica o školovanju Istrana 20. rujna, osnivanje tzv. predpripravni razreda (uz jedan pripremi) 20. rujna, doček omladine iz Trsta 15. listopada i njihova priredba 16. listopada, dolazak pomoćnih učitelja 8. prosinca,⁹⁰ priredbu učenika Istrana 9. ožujka 1947., odlazak IV. razreda na radnu akciju (»na prugu«) 2. travnja.⁹¹

Komunistička indoktrinacija je pojačana te učenici redovito gledaju politički intonirane filmove i slušaju predavanja o socijalizmu i njegovim vođama, primjerice o Staljinu (17. siječnja 1947.); 21. svibnja uz naročitu svečanost trčala se Titova štafeta, a 24. svibnja održana je školska priredba u vezi proslave Titovog rođendana; i dalje su se održavale mnoge sportske i glazbene priredbe.⁹²

Ljetopis, nadalje, znatno detaljnije prati postavljenja, promaknuća i premještanje nastavnika, te njihova imena navodimo u tablici 5.

Podvornici:

Črep Andrija – zatečen i zadržan; razvrstan 23. 3. 1946. za služitelja I. položajne grupe; 3. 5. 1947. promaknut za služitelja I/3. položajne grupe (3. platnog razreda I. položajne grupe);

Višnjic Stjepan – postavljen 19. 8. 1945.; razvrstan 2. 10. 1945. za služitelja dnevničara; postavljen za služitelja II. grupe 11. 4. 1947.

Tablica 4: Pregled tema u Ljetopisu za školsku godinu 1946./47. (iz *Spomenice*)

Organizacija nastave, sastanci nastavnika, upisi	35
Ispiti, popravni ispiti	1
Roditeljski sastanci (uz predavanja)	3
Politički sastanci i konferencije	14
Organizacije u školi (Crveni križ, analfabetički tečaj...)	2
Radne akcije, uređenje škole i okoliša	3
Sudjelovanje na predavanjima, manifestacijama i proslavama izvan škole	33
Sudjelovanje na predavanjima, manifestacijama i proslavama unutar škole	36
Zdravstveni problemi, cijepljenja	1
Sportska natjecanja	5
Doček omladine (iz Istre i Trsta)	2
Izleti (u Varaždin, Zagreb, V. Toplice)	3

⁸⁹ Isto.

⁹⁰ Iz *Ljetopisa* za šk. g. 1947./48. doznajemo da se radi o osobama koje su školovanje završile u vrijeme okupacije. Takvi »pomoćni učitelji« morali su položiti učiteljski diplomski ispit. (*Spomenica*, str. 25)

⁹¹ *Spomenica*, str. 18-20

⁹² *Spomenica*, str. 19-20

Tablica 5: Popis nastavnika Učiteljske škole u Čakovcu 1945.-1947.:⁹³

<i>Prezime</i>	<i>Ime</i>	<i>Zvanje</i>	<i>Datum nastupa na dužnost</i>	<i>Datum prestanka dužnosti</i>
Esapović	Pavle	Nastavnik	24. 9. 1946. (do tada nastavnik mješovite gimnazije u Kuli)	
Fegić	Marija	Pripravnik IX. položajne grupe, stručna učiteljica vještina IX. pol. grupe od 28. 2. 1947.	24. 10. 1945.	
Ikonjikov	Nikola	Honorarni nastavnik VI. položajne grupe	12. 1. 1946.	
Ježek	Božena	Nastavnik pripravnik VIII. polož. grupe	31. 7. 1945.	
Klasan	Franjo	Nastavnik VIII/1 polož. gr., VII. pol. gr. od 28. 2. 1947.	23. 10. 1945.	
Klasan	Olga	Učiteljica vježbaonice VII. polož. grupe	23. 10. 1945.	
Kralj	Slavka	Učiteljica osnovne škole u Čakovcu, dodijeljena na rad	4. 10. 1946.	
Kuhar	Zvonimir	Nastavnik VIII. pol. gr. od 28. 2. 1947.	14. 9. 1946. (do tada nastavnik učit. škole u Šibeniku)	
Magdalenić	Miroslav	Profesor VI. položajne grupe	16. 10. 1945.	
Magdalenić	Tonka	Učiteljica vježbaonice IX. pol. gr., VIII. pol. gr. od 17. 4. 1947.	16. 11. 1945.	
Mandić	Mijo	Nastavnik IX. položajne grupe	15. 8. 1945.	22. 2. 1947. (postavljen za direktora Gimnazije u Čakovcu)
Mandić	Marija	Nastavnik pripravnik IX. pol. gr., pripravnik VIII. pol. gr. od 27. 12. 1946.; VIII. pol. gr. od 28. 2. 1947.	15. 8. 1945.	
Mažar	Stjepan	Profesor IV/2 položajne grupe	12. 11. 1945.	
Miler	Nada	Apsolvent više pedagoške škole; postavljena za nastavnicu	24. 2. 1947.	
Milošević	Zlata	V. položajne grupe	17. 10. 1945.	7. 9. 1946.
Pavić	Nikola	Direktor V. položajne grupe	24. 10. 1945.	
Prpić	Jelka	Nastavnik dnevničar	4. 11. 1946.	
Ribarić ⁹⁴	Martin	Nastavnik	8. 12. 1946. (do tada učitelj u Dobrim Zdencima)	
Strbad	Marija	Pripravnik VIII. položajne grupe	13. 6. 1945. Od 1. 7. 1945. upraviteljica internata	
Strbad	Andrija	Učitelj IX. pol. gr. (promaknut u učitelja VIII. pol. grupe 28. 2. 1947.)	21. 7. 1945.	
Šarinić (Horvat)	Marija	Nastavnik pripravnik VIII. pol. grupe	16. 8. 1945.	
Trivanović	Luka	Nastavnik VIII. pol. gr., VII. pol. gr. od 28. 2. 1947.	16. 10. 1945.	
Trivanović	Olga	Učiteljica vježbaonice IX. pol. gr.	16. 10. 1945.	

⁹³ *Spomenica*, str. 4 i 19-20⁹⁴ Ribarić Martin već je radio na Učiteljskoj školi u Čakovcu (1939.-1941.) kao učitelj Vježbaonice.

Potpuno su izostala poglavlja o djelovanju društvenih, kulturnih i omladinskih organizacija škole, o stanju zbirke, o knjižnici, kao i o polaganju ispita. Spominje se tek da je škola imala 295 učenika i učenica, a vježbaonica 120.⁹⁵

Na stranici 22. nalazila se fotografija koja je naknadno istrgnuta iz Spomenice. Iznad oštećenoga dijela stranice nalazi se sljedeća legenda napisana zelenom tintom: »Maturanti učiteljske škole u Čakovcu škol. god. 1946/47 od 44 učenika (ca) bilo na oml. pruži 42 (2 bolesna)«. ⁹⁶

Dok je u prethodnoj školskoj godini u Varaždinskim vijestima objavljeno čak šesnaest članaka koji su se u većoj ili manjoj mjeri doticali Učiteljske škole, u školskoj godini 1946./47. objavljena je jedna jedina vijest – i to o pjevačkim koncertima škola po selima Podravine i Međimurja (u broju od 8. 11. 1946.). Ističe se da je Učiteljska škola razvila je živu kulturno-prosvjetnu djelatnost, priređen je niz koncerata po selima Podravine, u Šurševcu, Virju, Novigradu i po selima Međimurja. Osim što su pjevali, đaci su izvodili recitacije i narodna kola. »Sada, u toku predizborne aktivnosti, svaki nastup pre-parandista vezan je kratkim upoznavanjem naroda sa značajem izbora za Hrvatski sabor.«⁹⁷

6. ŠKOLSKA GODINA 1947/1948.

Od 23. stranice Spomenice započinje »Ljetopis škole od 20. kolovoza 1947. – 30. lipnja 1948.« (za školsku godinu 1947./48.), međutim, od te su godine ljetopisi pisani rukom i iz godine u godinu postaju sve šturiji i suhoparniji. Nadalje, popunjavana je uvijek samo desna, neparna stranica, dok je lijeva ostavljena praznom.

Ljetopis za šk. g. 1947./48. pisan je crnom tintom (datumi crvenom), gotovo krasopisom, velikim i malim tiskanim slovima. Nakon što je niz tema nestao već u prethodnom ljetopisu, od te se godine donosi samo kronologija događanja, a čak se ne spominju ni namještenja novih nastavnika ni direktora škole te je nemoguće utvrditi kada je netko stupio na dužnost.

Od neobičnih događaja možemo izdvojiti sudjelovanje nastavnika i učenika u gašenju požara koji je buknuo 14. rujna 1947. u Pribislavcu. Pjevački zbor sudjelovao je u svečanom programu u povodu otvorenja osnovne škole, a navečer, nakon svečanosti, buknuo je požar koji je uspješno ugašen.⁹⁸ 22. rujna održana je sjednica nastavničkog zbora na kojoj se raspravljalo o situaciji nakon donošenja odluke o skraćenom školovanju učenika učiteljskih škola, ali nisu zapisani nikakvi detalji ni zaključci. Kasnije je zapisano da je 31. svibnja 1948. u skladu s navedenom odlukom već tada završila nastava za sve razrede, osim za treće razrede čija je nastava završena 25. lipnja.⁹⁹ Tradicija izleta nastavljena je te su učenici posjetili Zagreb, Maribor, Križevce, Varaždin, Postojnu, Ljubljanu i nekoliko mjesta u Međimurju.¹⁰⁰ Na izložbi zidnih novina i ostalih radova omladine grada Čakovca 25. svibnja 1948., Učiteljska škola dobila je za najbolje zidne novine na dar sliku Maršala Tita, što je posebno istaknuto.¹⁰¹ Učenici I. i II. razreda otputovali su 4. lipnja na izgradnju autoputa »Bratstvo i jedinstvo«¹⁰². Posljednji zapis nosi nadnevak 26. lipnja 1948. kada je održana sjednica nastavničkoga zbora,¹⁰³ a podaci o uspjehu učenika na kraju školske godine, odnosno pri polaganju diplomskih ispita nisu navedeni.

Varaždinske vijesti tijekom školske godine 1947./48. objavile su samo pet članaka u kojima se spominje Učiteljska škola. Prvi je objavljen 15. 1. 1948., a odnosio se na »rad na općem fizičkom obrazovanju«; Učiteljska škola spomenuta je u negativnom svjetlu jer se navedeno obrazovanje u Čakovcu

⁹⁵ *Spomenica*, str. 17

⁹⁶ *Spomenica*, str. 22

⁹⁷ *Varaždinske vijesti*, 77, 8. 11. 1946., str. 4

⁹⁸ *Spomenica*, str. 25

⁹⁹ Isto., str. 25, 39. Budući su učenici I. i II. razreda 4. lipnja otišli na radnu akciju na auto-cestu Bratstvo i jedinstvo, moguće je da je to bio razlog skraćenja nastave. Učenici IV. razreda morali su pak pristupiti diplomskim ispitima.

¹⁰⁰ Isto., str. 25-35

¹⁰¹ Isto., str. 33

¹⁰² Isto., str. 39

¹⁰³ Isto.

provodi »masovno« (na vježbe je redovito dolazilo 690 vježbača), međutim, »Jedino u tom pogledu nisu još ništa učinili fiskulturnici Učiteljske škole, iako imaju vlastitu dvoranu.«¹⁰⁴

Već 29. 1. 1948. objavljena je znatno povoljnije vijest u okviru članka o prijavama za značku fiskulturnika u zimskom roku. na području bivšeg okruga Varaždin prijavilo se za značku fiskulturnika 2.705 natjecatelja, od toga grad i kotar Čakovec 728. Učiteljska škola u Čakovcu prijavila je 305 natjecatelja. Na području bivšeg okruga Varaždin osvojeno je do sada 320 značaka, od toga 7 zlatnih, 30 srebrnih, 119 brončanih i 164 znački podmlatka.¹⁰⁵

Članak od 21. 1. 1948. govori o Školi učenika u privredi u Čakovcu koja radi već dulje vrijeme, ali nema svoje prostorije ni svoje nastavke, tako da nastavu drže profesori ostalih srednjih škola, uključujući i Učiteljske škole koji su već i inače prezaposleni. Zbog toga rezultat rada nije dosada bio onakav, kakav se očekivao.¹⁰⁶

O omladinskim priredbama objavljena je samo jedna vijest, 10. 6. 1948.; održana je smotra omladinskih kulturno-umjetničkih grupa s područja bivšeg Varaždinskog okruga, a od srednjoškolskih zborova prvu je nagradu dobio mješoviti zbor Učiteljske škole pod rukovodstvom profesora Magdalenića.¹⁰⁷

Posljednji napis povezan s Učiteljskom školom bio je zapravo natječaj za upis u jednomjesečni pedagoški tečaj (12. 8. 1948.). Izvršni odbor GNO-a Varaždin objavilo je da Ministarstvo prosvjete početkom šk. g. 1948-9 pri Učiteljskoj školi u Zagrebu otvara jednomjesečni pedagoški tečaj za učenike koji su završili 7 odnosno 8 razreda gimnazije bez položenog ispita zrelosti. Tečaj će trajati od 1. do 31. listopada. Kandidati koji s uspjehom završe tečaj bit će odmah raspoređeni na učiteljska mjesta. Kandidati sa 7 razred bit će pozvani u specijalni IV. razred učiteljske škole koji traje četiri mjeseca nakon čega će polagati učiteljski diplomski ispit. Kandidati za 8 razreda neće polaziti specijalni razred, već će se na temelju potvrde o polaženju pedagoškog tečaj moći podvrgnuti polaganju učiteljskog diplomskog ispita zajedno s polaznicima specijalnog IV. razreda. Kandidati su trebali imati između 17 i 30 godina.¹⁰⁸

7. ŠKOLSKA GODINA 1948./1949.

Sljedeći ljetopis (za razdoblje od 1. rujna 1948. do 30. lipnja 1949., odnosno za školsku godinu 1948./49.) pisan je plavom tintom (datumi crvenom), novim, nečitkijim, rukopisom i obuhvaća samo četiri stranice. Tek 25. svibnja 1949. zapisano je da je novi direktor škole Ivo Kocijan, ali ne stoji kada je stupio na dužnost.¹⁰⁹ (Možemo tek pretpostaviti da je postavljen s početkom školske godine.)

23. rujna 1948. temeljem *Uredbe o predvojničkoj obuci* od 29. svibnja 1948. na školi su započela predavanja iz predvojničke obuke. Tadašnje Ministarstvo narodne obrane FNRJ započelo je s organizacijom i provođenjem izobrazbe i pripreme mladeži za vojsku, odnosno za naoružani otpor u slučaju napada stranih sila na Jugoslaviju (a u to vrijeme najveća je opasnost prijetila od SSSR-a i njegovih satelita). Ova izobrazba provodila se u suradnji s narodnim odborima gradova i kotareva te republičkim i mjesnim službama nadležnim za obrazovanje. Temeljna izobrazba provodila se na posebnim tečajevima (počev od 17. godine života) i u srednjim školama (kroz sve razrede tadašnjih viših razreda gimnazije, odnosno odgovarajućih razreda njoj ravnih škola). Dopunska pak izobrazba bila je obavezna za sve državljane koji su pohađali fakultete i visoke škole do 27. godine starosti.¹¹⁰ Od školske godine 1953./54. predvojnička obuka u srednjim školama trajala je tri godine (više se nije provodila u najnižem

¹⁰⁴ *Varaždinske vijesti*, 98, 15. 1. 1948., str. 4

¹⁰⁵ *Varaždinske vijesti*, 100, 29. 1. 1948., str. 4

¹⁰⁶ *Varaždinske vijesti*, 99, 21. 1. 1948., str. 4

¹⁰⁷ *Varaždinske vijesti*, 119, 10. 6. 1948., str. 3

¹⁰⁸ *Varaždinske vijesti*, 128, 12. 8. 1948., str. 4

¹⁰⁹ *Spomenica*, str. 47

¹¹⁰ *Uredba o predvojničkoj obuci*, *Službeni list FNRJ*, broj 45, 2. lipanj 1948., str. 596-597. Uredba je potpisana 29. svibnja, a stupila je na snagu danom objavljivanja.

razredu.)¹¹¹ Navedena Uredba iz 1948. donijeta je nešto prije rezolucije Informbira od 28. lipnja 1948., no sukobi između Staljina i Tita sežu još u jesen 1947. godine te je moguće da se raskid dobrih odnosa očekivao te su predviđene pripreme za općenarodni oružani otpor.

Međutim, u *Spomenici* pod datumom 21. prosinac 1948. nailazimo na zapis da je toga dana održana svečana akademija u čast druga Staljina te da je referent bio profesor Marko Grubišić.¹¹² Iz ovoga vidimo da raskid svih veza sa Sovjetskim Savezom nije bio trenutačan ili nagao te da se slavljenje »bratskog« SSSR-a i njegove Crvene armije prekida tek 1949. godine.

Učenici Učiteljske škole praksu su obavljali u Vježbaonici koja je postojala uz školu. Počev od 1948. godine radi provođenja prakse uvode se i tzv. pedagoške ekskurzije. Učenici četvrtih razreda posjećivali su seoske škole i tamo držali ogledna predavanja koja su se ubrajala u praksu. 16. listopada 1948. IVa razred održao je tri predavanja u Sv. Iliji, 4. studenoga učenici IVb razreda održali su osam predavanja u Nedelišću, 23. studenoga oba razreda posjetila su Belicu i tamo su održana dva predavanja, a 18. prosinca IVb bio je u Mačkovcu i tamo održao dva predavanja.¹¹³

Broj tradicionalnih edukativnih ekskurzija povećan je. Učenici su posjetili sljedeće gradove i mjesta: Rijeka, Senj, Bakar, Opatija, Maribor, Virje, Đurđevac, Šibenik, Skrad, Split, Plitvička jezera, Postojna, Bled, Bohinj, Pula, Vintgar i Zadar.¹¹⁴

Od ostalih važnijih događaja spomenimo da je 22. prosinca 1948., u povodu proslave Dana Jugoslavenske armije, formirano Omladinsko kulturno-umjetničko društvo (OKUD) »Martin Puštek« te da je 28. prosinca osnovana školska đачka kuhinja u kojoj su đaci-putnici dobivali topli obrok.¹¹⁵ Tek iz novinskih članaka narednih godina doznajemo da su se u okviru OKUD-a organizirale grupe slobodnih aktivnosti (v. dalje u tekstu).¹¹⁶

Varaždinske su vijesti u školskoj godini 1948/49. objavile samo jedan članak o Učiteljskoj školi, koji potpisuje Đ. Borić te jedan natječaj. U broju od 10. 8. 1949. doznajemo da se sa izgradnje Autoputa »Bratstvo-Jedinstvo« (Zagreb-Beograd) vratila 124. hrvatska omladinska brigada »Graditelj«. Članovi brigade bili su učenici Učiteljske škole i Ekonomskog tehnikuma iz Čakovca. I pored toga što je veći dio brigadista sastavljen od omladinki, ova brigada postigla je lijepe rezultate. Za postignute rezultate brigada je dva puta proglašena udarnom, 58 omladinaca je pohvaljeno, a 34 je dobilo naziv udarnika. Kulturno-prosvjetnom radu posvećene je velika pažnja. U brigadi je radio literarni i likovni kružok. Brigada je aktivno učestvovala na kulturnom festivalu sekcije. Zbor brigade je proglašen najboljim na sekciji. Za značku fiskulturnika takmičilo se 190 graditelja. Položeno je 890 norma. Na fiskulturnom sletu sekcije Čakovečka brigada osvojila je drugo mjesto.¹¹⁷

25. 8. 1949. objavljen je natječaj za upise u *pripravne razrede* za učiteljske škole, ali u Varaždinu. U uvodu se ističe da unatoč toga što svake godine iz naših učiteljskih škola izlazi sve veći broj svršenih učitelja, ipak se još uvijek osjeća veliki manjak učitelja, jer se svake godine otvara sve više osnovnih i sedmogodišnjih škola, što je dokaz da svake godine osnovno školstvo obuhvaća sve više polaznika. »Da bi narodna vlast doskočila toj narodnoj potrebi, ona je odlučila da u 1949-50. školskoj godini otvori uz neke sedmogodišnje škole i pripravne razrede za učiteljske škole. Tako će se i u gradu Varaždinu uz

¹¹¹ Naredba o organizaciji predvojničke obuke u srednjim i njima ravnim školama, *Službeni vojni list*, br. 11, 1. kolovoza 1953., str. 347

¹¹² *Spomenica*, str. 45. Nadalje, profesor Grubišić i dalje se spominje kao nastavnik, što znači da zbog svoga referata u čast Staljina nije snosio (veće) posljedice.

¹¹³ *Spomenica*, str. 43, 45

¹¹⁴ *Spomenica*, str. 43, 45, 47, 49

¹¹⁵ *Spomenica*, str. 47

¹¹⁶ OKUD »Martin Puštek« je, po svemu sudeći, pandan prijeratnom Jugoslavenskom srednjoškolskom udruženju »Zrinski« koje je osnovano 8. lipnja 1931. godine. U okviru »Zrinskog« utemeljen je niz sekcija (koje bismo danas nazvali grupama slobodnih aktivnosti): literarna, pedagoška, glazbena, športska, šahovska i diletantsko-kazališna (pročelnici sekcija uvijek su bili učenici IV. ili V. razreda), a postojala je i čitaonica. Nadalje, organizirana su tzv. »sijela«, a tijekom šk. g. 1931./32. održana su 2 svečana, 5 literarnih i 4 glazbena sijela (*Izvjestaj*, 1932, 32).

¹¹⁷ *Varaždinske vijesti*, 180, 10. 8. 1949., str. 2

sedmogodišnju školu otvoriti pripravnici razredi koje će moći polaziti učenici sa područja grada Varaždina i okolnih kotareva, koji nisu obuhvaćeni obaveznim sedmogodišnjim školovanjem.«¹¹⁸

Uvjeti za primanje učenika u te razrede bili su sljedeći:

1. da su završili 4 razreda osnovne škole s odličnim ili vrlo dobrim uspjehom, 2. učenici ne mogu biti stariji od 17 godina, 3. da su tjelesno i duševno zdravi, 4. da nisu obuhvaćeni sedmogodišnjom školom ili gimnazijom.¹¹⁹

Školovanje u tim pripravnim razredima trebalo je trajati od početka školske godine 1949-50. do kraja prvog polugodišta školske godine 1950-51., t.j. godinu i pol, nakon čega su u mjesecu siječnju 1951. trebali polagati niži tečajni ispit. U drugom polugodištu 1950-51. učenici su trebali biti upućeni u I. razred učiteljske škole te taj razred završiti krajem školske godine 1950-51. Nakon toga postali bi redoviti učenici učiteljske škole čije školovanje traje 3 godine. Na taj način navedeni su učenici trebali skratiti svoje školovanje za čak dvije godine.¹²⁰

8. ŠKOLSKA GODINA 1949./1950.

Ljetopis za školsku godinu 1949./1950. također je štur, ali razvidno je da je broj pedagoških ekskurzija smanjen jer se spominju tek ekskurzije u Mursko Središće (s dva održana predavanja 27. listopada 1949.), Remetinec (29. listopada) i Ludbreg (21. studenoga). Čitava je škola 25. svibnja 1950. bila na ekskurziji u Sv. Juraj na Bregu gdje je održana tzv. akademija u prirodi.¹²¹ Učenici su išli na manje edukativne ekskurzije u Maribor, Ljubljano, Varaždin, Ptuj i na velesajam u Zagrebu, a veće ekskurzije održane su u razdoblju od 6. do 21. svibnja 1950.:¹²²

IIIa, IIIb, IIa razredi: Zagreb-Sarajevo-Split-Šibenik

IIb: Zagreb-Rijeka-Opatija

Ib, Ic: Divača-Pula-Rijeka-Zagreb

Ia: preko Slovenije na Rijeku i Šibenik

Na početku školske godine, 21. rujna 1949., održana je sjednica povodom skraćenoga školovanja za IV. razrede,¹²³ ali o tome ništa pobliže nije napisano sve do početka 1950. kada su u razdoblju od 15. do 20. siječnja održani učiteljski diplomski ispiti.¹²⁴ Ostaje nejasno zbog čega je obrazovanje za četvrte razrede ubrzano, odnosno skraćeno, no možemo pretpostaviti da je to učinjeno zbog nedostatka kadra.

Od 13. do 23. travnja 1950. održan je tečaj za učitelje koji su se pripremali za stručni ispit, a sam stručni ispit proveden je u razdoblju od 16. do 21. lipnja 1950.¹²⁵ Od 25. do 30. lipnja 1950. održan je tzv. zadržni tečaj za mlade učitelje, bez navođenja što je sadržavao i zašto se organizirao.¹²⁶

Tijekom školske godine 1949./50. u *Varaždinskim vijestima* objavljen je tek jedan jedini članak o obrazovanju učitelja, a i taj jedan članak nije se, zapravo odnosio na čakovečku školu. U broju od 15. 12. 1949. ponovno se, i to indirektno, govori o budućoj učiteljskoj školi u Varaždinu. U vijesti se kaže da je osnovan pripravnici tečaj za učiteljske škole u Varaždinu koji polazi 101 učenik i učenica, odnosno »najbolju đaci Zagrebačke oblasti, koji nisu do sada imali mogućnosti da nastave školovanje po završenoj osnovnoj školi, te će u roku od godinu i po svršiti niži tečajni ispit i nastaviti školovanje u učiteljskoj školi.« Tek kasnije (v. dalje u tekstu) doznajemo da je bilo planirano da se u Varaždinu osnuje učiteljska škola, pa čak i da se Učiteljska škola u Čakovcu premjesti u Varaždin.¹²⁷

¹¹⁸ *Varaždinske vijesti*, 182, 25. 8. 1949., str. 3

¹¹⁹ Isto.

¹²⁰ Isto.

¹²¹ *Spomenica*, str. 59

¹²² Isto.

¹²³ *Spomenica*, str. 55

¹²⁴ *Spomenica*, str. 57

¹²⁵ *Spomenica*, str. 59

¹²⁶ *Spomenica*, str. 61

¹²⁷ *Varaždinske vijesti*, 198, 15. 12. 1949., str. 1

15. ZAKLJUČAK

Spomenica Učiteljske škole u Čakovcu, i u svom rukopisnom i u dijelu napisanom pisačim strojem na posebne stranice koje su naknadno zalijepljene, sadrži mnoštvo podataka o djelovanju škole u prvih jedanaest školskih godina nakon 2. svjetskog rata, od kojih smo ovdje obradili prvih pet godina. Međutim, tzv. ljetopisi i drugi dodani zapisi, izrezani članci iz novina i izvorne onodobne fotografije, također zalijepljene u *Spomenicu*, izrazito su raznoliki opsegom i detaljima koje donose, te ne daju potpunu sliku o djelovanju škole u navedenom razdoblju, zbog čega smo ih usporedili s člancima koje je u istome razdoblju objavljivao tjednik *Varaždinske vijesti*. Utvrdili smo da se u mnogim slučajevima zapisi u *Spomenici* ne poklapaju s vijestima iz novina te da se djelovanje i razvoj škole mogu opisati samo ako se uzmu u obzir svi dostupni izvori.

U ljetopisima nalazimo popise nastavničkog kadra za šk. g. 1945./46., 1946./47., dok novine povremeno objavljuju vijesti o uspjesima pojedinih nastavnika ili njihove nekrologe. Usporedimo li zapise iz *Spomenice* s predratnim godišnjim izvješćima te novinskim člancima, vidimo da je škola neprekidno trpjela od nedostatka kadra, nastavnih pomagala i općenito novčanih sredstava, a povremeno i od nedostatka prostora. Slika o polaznicima škole nije potpuna: podaci za prve dvije školske godine prilično su detaljni (upisani učenici, uspjeh, polaganje ispita, socijalno porijeklo, zdravstveno stanje i slično), no sljedećih su godina sporadični.

Razvidna je izrazito politička indoktrinacija učenika u skladu s postavkama komunističkoga društvenoga uređenja, naročito kroz nastavni program koji je veličao socijalističku revoluciju i narodno-oslobodilački pokret, zatim kroz organiziranje niza proslava i priredaba u čast komunističkih vođa, naročito onih iz Sovjetskoga Saveza (Staljina ili Lenjina), te Crvene, Bugarske i Jugoslavenske armije, Narodno-oslobodilačke borbe te političkih organizacija novoga režima (Savez komunista, Narodna fronta, Narodna omladina, itd.); u kulturnom smislu, ističu se ruski književnici, dok su proslave u počast hrvatskih povijesnih ili kulturnih ličnosti rijetke i najčešće se spominje Matija Gubec, vjerojatno kao prototip hrvatskoga revolucionara koji je ustao protiv izrabljivanja naroda. Uspostavi i radu političkih organizaciji poklanja se dosta prostora, naročito organizacijama Narodne omladine i Saveza pionira, no tek u narednom razdoblju (od 1950./51. na dalje) u tisku se progovara o njihovim nedostacima.

Sastavni dio političke indoktrinacije bile su radne akcije. Radništvo i seljaštvo i njihov rad isticali su se kao uzor kome svatko treba težiti te već 1945. godine počinje organiziranje omladinskih radnih brigada koje su uređivale okoliš škole, ili su radile na Varaždin Bregu, u Vinodolu ili, kasnijih godina, na pruzi Brčko-Banovići. Tisak je radne akcije detaljnije pratio tek 1950-tih godina, ali se u svakoj prilici isticalo da su učenici temelj organizacije dobrovoljnoga rada.

Analizirani izvori, iako nepotpuni i bez obzira na niz istaknutih nedostataka, omogućavaju nam da pratimo razvoj i djelovanje škole u turbulentnim godinama nakon 2. svjetskog rata u novim društvenim i političkim okolnostima. U daljnjem istraživanju analizirat ćemo *Spomenicu* u usporedbi s tekstovima objavljenima u *Varaždinskim vijestima* od 1950. do 1956. godine, te u tjedniku *Međimurje* od 1952. do 1956. godine, a zahvaljujući spomenutim predratnim izvješćima, moguća je i usporedba političke i kulturne indoktrinacije u razdoblju između dva svjetska rata s razdobljem socijalističke Jugoslavije.

IZVORI

1. *Državna učiteljska škola u Čakovcu. Izveštaj za školsku 1930/31 godinu.* Godina XIII – knjiga 4, Čakovec, 1931.
2. *Državna učiteljska škola u Čakovcu. Izveštaj za školsku 1931/32 godinu.* Godina XIV – knjiga 5, Čakovec 1932.
3. *Državna učiteljska škola u Čakovcu. Izveštaj za školsku 1932/33 godinu.* Godina XV – knjiga 6, Čakovec 1933.
4. *Državna učiteljska škola u Čakovcu. Izveštaj za školsku 1932/33 godinu.* Godina XVI – knjiga 7, Čakovec 1934.
5. *Državna učiteljska škola u Čakovcu. Izveštaj za školsku 1934/35 godinu.* Godina XVII – knjiga
6. 8, Čakovec 1935.
7. *Izveštaj o kr. muškoj učiteljskoj školi i vježbaonici u Čakovcu. Na svršetku školske godine*
8. 1918.-1919., Čakovec 1919.
9. *Izveštaj o kr. muškoj učiteljskoj školi i vježbaonici u Čakovcu. Na svršetku školske godine*
10. 1919./20., Čakovec 1920.

11. Naredba o organizaciji predvojničke obuke u srednjim i njima ravnim školama, *Službeni vojni list*, br. 11, 1. kolovoza 1953., str. 347
12. *Spomenica (Državne) Učiteljske škole u Čakovcu*, zbirka zapisa pisaćim strojem ili rukom, uz fotografije i isječke iz novina, od šk. g. 1945./46. do 1955./56. (Arhiv Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek u Čakovcu)
13. *Učiteljska škola u Čakovcu. Izvještaj za školsku godinu 1938-39*. Godina XXI – knjiga 12,
14. Čakovec 1939.
15. *Učiteljska škola u Čakovcu. Izvještaj za školsku 1939.-40. godinu*. Godina XXII – knjiga 13,
16. Čakovec 1940.
17. Uredba o predvojničkoj obuci, *Službeni list FNRJ*, broj 45, 2. lipanj 1948., str. 596-597. Uredba je potpisana 29. svibnja, a stupila je na snagu danom objavljivanja.
18. *Varaždinske vijesti*, Varaždin 1945.-1956.

SEKUNDARNA LITERATURA

1. Klára GRÁBERNÉ BŐSZE i Károly LÉCES, A magyarországi iskolai értesítők bibliográfiája 1850/51 - 1948/49. 1. kötet (Abaújszántó-Csurgó). *A magyar neveléstörténet forrásai VIII*. Budapest: Országos pedagógiai könyvtár és múzeum, 1996.
2. Krunoslav MIKULAN, *Godišnja izvješća Učiteljske škole u Čakovcu 1919.-1940*. Zagreb-Čakovec: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2019.
3. Krunoslav MIKULAN, Učiteljska škola u Čakovcu u svjetlu Spomenice (knjige ljetopisa) 1945.-1956. *Hrvatski sjever*, XIV, 53, str. 41-68, Čakovec 2019.
4. Krunoslav MIKULAN, Učiteljska škola u Čakovcu u svjetlu školskih izvještaja 1918./1919. – 1939./1940., u: Legac, Vladimir i Mikulan, Krunoslav (ur.), *100/140 (100 godina nastave na hrvatskom jeziku i 140 godina od osnutka Učiteljske škole u Čakovcu)*, Zagreb/Čakovec: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
5. Mihajlo OGRIZOVIĆ, Školstvo i prosvjeta u Hrvatskoj u jesen 1944. i u 1945. godini. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, vol. 11, 1981, str. 234. (<https://hrcak.srce.hr/21757>. Pristup 6. 5. 2019.)
6. Stjepan OVČAR: Povijesni pregled izobrazbe učitelja u Čakovcu. U: Legac i Mikulan (ur.), *100/140 – 100 godina nastave na hrvatskom jeziku i 140 godina od osnutka Učiteljske škole u Čakovcu*, Čakovec, 2019.
7. Magdalena VRBANEĆ, Ideološki okvir djelovanja Učiteljske škole u Čakovcu u razdoblju Kraljevine SHS/ Jugoslavije, u: V. LEGAC i K. MIKULAN (ur.): *100/140 – 100 godina nastave na hrvatskom jeziku i 140 godina postojanja Učiteljske škole u Čakovcu*, Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2019.

SUMMARY

The paper shows the history and activities of the Teachers' School in Čakovec in the period from the school year 1945/46 to 1949/50, based on a comparison of records from the so-called *Memorial* of the Teacher's School in Čakovec (collection of handwritten and typewritten notes, as well as photographs and newspaper clippings) and articles published in the same period in the *Varaždinske vijesti* weekly newspaper. The sources are incomplete and sometimes superficial, and it is difficult to create a complete picture of the school's activities, but they are nevertheless very important for understanding the position and role of the school in the first years of the existence of socialist Yugoslavia as an institution whose basic task was to educate primary school teachers (from 1st to 4th classes of public schools) in a socialist spirit. The distinct political indoctrination of students is evident through the curriculum, the activities of political organizations in the school, the organization of events in honor of communist leaders, the organization of sports competitions and the formation of youth work brigades that operated in various parts of the country.